

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Výklad mýtu o stvoření světa z knihy Genesis – kom-
parace pohledu ateistických evolucionistů, kreacionistů
a věřících evolucionistů**

Anna Kopčová

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Výklad mýtu o stvoření světa z knihy Genesis – kom-
parace pohledu ateistických evolucionistů, kreacionistů
a věřících evolucionistů**

Anna Kopčová

Vedoucí práce:

Mgr. Vojtěch Kaše, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

Mgr. et Mgr. Zdeňka Špiclová

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. et Mgr. Zdeňce Špiclové za ochotu a cenné rady, kterých se mi dostalo při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	1
Struktura.....	2
1 Vymezení	4
1.1 Přírodní vědy.....	4
1.2 Víra.....	5
1.3 Vztah mezi vědou a vírou	6
2 Ateistický evolucionismus v pojetí Richarda Dawkinse	7
2.1 Vznik a vývoj života	8
2.2 Kritika <i>Sobeckého genu</i>	9
2.3 Bůh jako blud	10
2.4 Teologie jako věda	10
2.5 Vyvrácení důkazů Boží existence	11
2.6 Kritika Inteligentního Designu.....	15
2.7 Zdroj „bludu“	16
2.8 Kritika <i>Božího bludu</i>	17
3 Kreacionismus	19
3.1 Teorie Inteligentního Designu.....	20
3.2 Neredukovatelně složitý systém.....	20
3.3 Inteligentní Design ve vědě.....	21
3.4 Konstruktor.....	23
3.5 Argumenty kreacionismu vůči evolucionismu a jejich vyvrácení	24
4 Stvoření ze strany věřících evolucionistů	26
4.1 Genesis.....	26
4.1.1 Počátek světa.....	27
4.1.2 Počátek života	28
4.2 Katolická církev a evolucionismus	28
4.3 Komplementární model.....	29
4.4 Pierre Teilhard de Chardin	30
Závěr	33
Seznam zdrojů	38
Resumé	40

Úvod

Tato bakalářská práce pojednává o mýtu stvoření světa podle knihy Genesis. Mým cílem bude porovnat, jak lze na tento mýtus v dnešní době reagovat a zda je biblický mýtus o stvoření světa slučitelný s evolucí. Z tohoto důvodu jsem si zvolila tři odlišné názorové skupiny. Konkrétně mě bude zajímat, jak na tento mýtus o stvoření reagují ateističtí evolucionisté, kreacionisté a věřící evolucionisté.

Je to více než 150 let, co vyšlo Darwinovo dílo *O vzniku druhů přírodním výběrem*, nicméně diskuze, nad jeho obsahem stále neutichají. Darwin svojí evoluční teorií nahradil Stvořitele, který v biblickém mýtu stvořil svět během šest dní. Ovšem během dalšího vědeckého vývoje bylo poukazováno na určité nedostatky darwinismu, proto se postupně tato teorie začala transformovat. Evoluční biologie je v dnešní době obecně přijímaným faktem, který je vštípen dětem na základních školách. Proti této evoluční teorii stojí kreacionismus, který ve své ortodoxní formě odmítá jakékoliv myšlenky vývoje. Kreacionismus se snažil tyto myšlenky vyvrátit a požadoval, aby místo evoluční teorie bylo na školách vyučováno biblické stvoření v šesti dnech. Každopádně tyto snahy zůstaly nenaplněné, jelikož kreacionismus nebyl uznán za vědeckou teorii. Z tohoto důvodu vzniká nová odnož kreacionismu, jedná se o teorii Inteligentního Designu, kde byl pojem Bůh nahrazen vědečtěji znějícím pojmem Inteligentního Činitele. Na rozdíl od ortodoxní verze kreacionismu teorie Inteligentního Designu přijímá darwinistické myšlenky, nicméně pro zastánce tohoto postoje není evolucionismus zcela vševystihující. Podle Inteligentního Designu je v našem světě obsažen zcela evidentní plán, který je naplňován Inteligentním Činitelem. Věda však podle tohoto postoje nesmí zneužívat pojmu nadpřirozena a vysvětlovat s ním jakékoliv jevy.

Další z možných postojů předpokládá, že věda a víra jsou dva odlišné světy, každá z těchto disciplín má svoji metodologii. Z čehož plyne, že víra se nemá vyjadřovat k vědeckým otázkám a stejně tak věda se nemá vyjadřovat o otázkách víry. Ovšem můj zájem bude především směřován na postoj, podle kterého tyto disciplíny popisují stejnou událost, avšak každá z nich hovoří jiným jazykem a vyjadřuje se jiným způsobem. A v poslední řadě je to postoj úplné syntézy dějin přírody a lidstva, které jsou současně i dějinami Boha.

U nás není téma kreacionismu tak aktuální jako v zahraničí. Já osobně jsem se v akademickém prostředí s tímto postojem setkala jen dvakrát. O teorii Inteligentního Designu jsem poprvé slyšela od mé konzultantky. Nicméně univerzita mi poskytla obraz, který Vácha pojmenovává jako konflikt¹, tímto konfliktem byl spor mezi teologií a vědou, jakožto dvěma pohledy, které se zcela vylučují. Z tohoto důvodu jsem si zvolila toto téma, cílem není jen porovnat zmíněné postoje, ale především ukázat, že existuje mezi těmito postoji syntéza. Což je pro mě na této práci nejdůležitější, chci ukázat, že mýtus o stvoření světa nemusíme chápat jako protikladný postoj k evoluční teorii.

Struktura

Má práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První kapitola tvoří základ této práce, jelikož velmi často budu operovat s pojmy věda a víra, je pro mne důležité tyto termíny vymežit, aby bylo jasné, jaký mají v této práci význam. Obsah nebude zaměřen jen na vymezení, ale také na metodologii a oblast bádání těchto resortů. Přičemž také uvedu, jak vůbec můžeme chápat vztah mezi těmito disciplínami.

Druhá kapitola již bude zaměřena na stanovisko ateistických evolucionistů, jehož nejvýraznějším reprezentantem je Richard Dawkins. Dawkins byl do této práce zvolen z toho důvodu, že se jedná o vědce, který vychází z teorie o replikaci genu a zároveň se jedná o kritika náboženství. Tudíž se nejprve budu zabývat stanoviskem přírodních věd, konkrétně neodarwinismem, kde mě bude zajímat, jakým způsobem je popisován vznik a vývoj života. Následně přistoupím ke kritice náboženství a důvodům, kterými Dawkins tuto tezi argumentuje. Stanovisko tohoto autora k mýtu o stvoření je zcela evidentní, neboť zaprvé dle Dawkinse svět nebyl stvořen, ale vyvinul se z hmoty. A zadruhé náboženství ve smyslu transcendentna neexistuje, tedy neexistuje ani žádný Bůh. V další sekci se budu zajímat o důvod, proč něco podle Dawkinse tak „absurdního“ jako náboženství vzniklo. A poslední kapitolu bude tvořit kritika *Božího bludu*. Přičemž jako primární zdroje využiji díla *Sobecký gen* a *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*.

Ve třetí kapitole se budu zabývat kreacionismem a jeho odnoží Inteligentním Designem. Přičemž jako zastávce tohoto umírněnějšího směru jsem zvolila Michaela

---

¹ Viz kapitola 1.3.

Beheho. Behe byl zvolen z důvodu námitky Richarda Dawkinse, podle kterého je kreacionismus zastáván jen nevzdělanými lidmi, kteří nemají o evolucionismu správné informace. Tuto výtku není však možné na Beheho vztáhnout, neboť se jedná o vědce z oblasti biochemie. V této práci budu vycházet z Beheho díla: *Darwinova černá skříňka*. Kapitola bude soustředěna na Beheho argumenty, které podporují teorii Inteligentního Designu, čímž je konkrétně neredukovatelná složitost. Také se zaměřím na to, proč není podle Beheho tato zcela racionální teorie přijímána širší veřejností, především tou vědeckou, a jaké Behe spatřuje nedostatky ve vědě. Kapitola pak bude ukončena obecnou kritikou, kterou zpracoval kreacionismus vůči evolucionismu a jejím vyvrácením. Inteligentní Design předpokládá platnost evoluční teorie, ale vše řídí Konstruktor. Na druhou stranu ortodoxní, fundamentální kreacionismus odmítá jakékoliv evoluční myšlenky.

Čtvrtá a tím zároveň poslední kapitola bude zaměřena na postoj věřících evolucionistů. V tomto kontextu uvedu, jak je mýtus o stvoření světa interpretován ze strany teologie. Mezi hlavní představitele tohoto směru jsem si zvolila Marka Váchu, od kterého budu využívat dvě díla: *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis* a *Návrat ke stromu života: Evoluce a křesťanství*, a Hanse Künga, od kterého budu používat knihu *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*. Oba představení autoři jsou zastánci komplementárního vztahu, podle kterého si věda i víra v kontextu mýtu o stvoření světa neodporují, ale každá z těchto disciplín hovoří jiným způsobem. Třešničkou je pak Pierre Teilhard de Chardin, od kterého jsem zvolila díla *Vesmír a lidstvo* a *Místo člověka v kosmu*. Teilhard je totiž představitelem vztahu integrace, což znamená, že se snaží o syntézu vědy a víry.

1 Vymezení

Jak již jsem zmínila v úvodu, v celé práci budu operovat s termíny věda a víra. Z toho důvodu jako prvním předpokladem mé práce bude určit, jaké mají tyto termíny význam.

1.1 Přírodní vědy

Přírodní vědy, v dnešním slova smyslu, vznikají v 17. století. Jádro tazání přírodních věd tvoří otázka: „Co je“. Jejich primárním cílem je objevovat fakta, která jsou akumulována, a následně jsou z těchto faktů formulovány zákony a principy. Věda se zaměřuje na pozorování materiálního světa kolem nás. Její metodologií je experiment a observace, z čehož plyne závěr, že v popředí zájmů vědců stojí vše, co je empirické: měřitelné a vážitelné. Z tohoto důvodu tvrdíme, že přírodní vědy jsou především materialistické. Protože cílem věd není poskytnout komplexní popis světa, ale zaměřují se pouze na jeho určitou část, jsou označovány jako redukcionistické. Materialismus i redukcionismus jsou z pozic humanitních věd často kritizovány. Přesto se jedná o nejefektivnější metody, které slouží k pokroku lidského poznání. Bez těchto metod bychom dodnes neměli lék na diabetes nebo antibiotika. Výtku ze strany teologů pak tvoří zaujatost vůči materiální části světa a opomíjení duchovní sféry člověka. Právě proto, že se věda nesoustřeďuje na duchovní svět, neměla by se k náboženským otázkám vůbec vyslovovat. Vědec má být objektivní, měl by nám podávat neutrální obraz vesmíru, kde fungují fyzikální zákony a vysvětlovat vznik života z chemických sloučenin.² Podle některých teologů nám věda nedokáže, a ani se nemůže vyjadřovat k tématům jako je Bůh, andělé, peklo či očištec, protože všechny tyto fenomény, pokud existují, leží mimo oblast zkoumání přírodních věd. Z tohoto důvodu není věda kompetentní k tomu, aby mohla potvrdit či vyvracet existenci Boha. Náboženství je jev, který nespadá do zájmu přírodovědců, podobně jako do zájmu historika nespadají motýli. Podle teologů

---

² VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 23-30.

Filosofie vědy nám ukázala, že žádný vědec není a nemůže ani být objektivním. Toto tvrzení rozpracovali například Thomas Kuhn a Paul Feyerabend. Vědec vždy pracuje s nějakým východiskem, nebo již s tímto východiskem vstupuje do výzkumu.

není náš svět tvořen jen materiální částí, ale také sférou duchovní, která je provázána mnoha jevy.³

1.2 Víra

Základní kámen jakékoliv víry tvoří otázka: „Proč?“. Na rozdíl od přírodních věd k nám nemluví jako k objektu, ale jako k subjektu. Jejím primárním cílem je určit jak vztah člověka k člověku, tak vztah člověka k Bohu.⁴ Křesťanství definuje víru jako ctnost, díky níž je možné věřit v Boha, protože Bůh je pravda sama. Jejím nejdůležitějším úkolem je odpovídat na existenciální otázky, které se soustředí na morální hodnoty a smysl světa.⁵

Přestože se podle některých teologů víra nekoncentruje na otázky, které jsou v kompetenci vědy, můžeme si z historie povšimnout, jak byla teologie ovlivněna první evoluční myšlenkou. Tento důvod má pramen v tradiční křesťanské představě, podle které je člověk obrazem Božím. Nicméně podle darwinismu na počátku existovala pouze primitivní bytost pocházející z opice. Což vedlo k přesvědčení, že věda chce ohrozit křesťanské pravdy.⁶ V tomto duchu ohrožení víry byli za papeže Pia X. zastrašováni ti, kteří se odchylovali od teologické linie. Ústupky vůči evolučním myšlenkám v dějinách spatřujeme teprve až v polovině 20. století, kdy Řím ustupuje před silnějším tlakem vědeckých výsledků.⁷ I když Řím ustupuje, stále se objevuje dualistický postoj, který Vácha označil za konfliktní. Svět se rozdělil na dva tábory, jedni se postavili na stranu vědy, druzí na stranu víry. Čímž se samozřejmě vztah mezi těmito disciplínami nevyčerpává. Vácha rozlišuje celkem čtyři různé vztahy mezi vědou a vírou, o kterých budu pojednávat v následující kapitole.

---

³ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 69.

⁴ Küng se snaží charakterizovat Boha, který se často chápe antropomorfně, ale tato představa je právě v rámci křesťanství mylná. Bůh není pozemská bytost, není z tohoto světa, nepatří ke skutečnosti faktů. Mylnou představu také tvoří pojetí, že Bůh je nadpozemskou bytostí. Neboť jej nelze uchopit v prostorovém smyslu, nesídlí na nebi někde nad světem. Charakteristikou Boha v křesťanském pojetí je imanence a transcendence. To znamená, že Bůh proniká vesmírem, na který působí a paradoxně jej přesahuje (KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 106-108).

⁵ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 39-40.

⁶ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 97.

⁷ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 95.

1.3 Vztah mezi vědou a vírou

První vztah, o kterém jsem se již zmínila, je označován jako konflikt: jedná se o přesvědčení, při kterém pravdivost vědy vylučuje pravdivost víry a naopak. Rozpor pramení z moderních výzkumů, které poukazují na neslučitelnost Bible s archeologickými nálezy a přírodovědnými poznatky. Nicméně podle Váchy se nám představa konfliktu bortí v momentě, kdy si uvědomíme, že každá z těchto disciplín zkoumá odlišné resorty.⁸

Druhým vztahem mezi vědou a vírou je nezávislost: představitelé tohoto tvrzení zastávají přesvědčení, že věda a víra jsou dva odlišné světy, které se mají zkoumat nezávisle na sobě. Podle tohoto stanoviska má každá z těchto disciplín svou metodologii.⁹ Demarkační linii, která odděluje vědu od víry, pojmenoval S. J. Gould jako NOMA¹⁰. Věda se nevyslovuje k otázkám náboženským a náboženství se nevyjadřuje k vědeckým problémům. Tím je zajištěn nezávislý vztah mezi disciplínami.¹¹

Třetí vztah se nazývá dialog: je to teze, která se snaží najít společné prvky mezi vědou a vírou. Snahy o spojení obou disciplín pramení ze společného zájmu o člověka, přírodu a vesmír. Podle představitelů tohoto stanoviska věda víru potřebuje, mezi sebou si neprotiřečí, ale doplňují se.¹²

Posledním vztahem mezi vědou a vírou je integrace: ta představuje syntézu veškerého poznání lidstva. Nejen syntézu vědy a víry, ale i umění, jedná se o tři výboje lidského ducha.¹³ Mezi nejvýznamnějšího představitele integrace patří Pierre Teilhard de Chardin. Jeho záměrem je právě syntéza hmotného světa (který je primární pro vědu) a duchovního světa (který je primární pro víru). Podle Teilharda se stvoření začíná uskutečňovat od geosféry elementárních částic přes biosféru rostlinné a živočišné říše až po noosféru lidského ducha, sféru myšlení. Veškerý život se naplňuje tím, že směřuje svůj vývoj k bodu Omega. Ten můžeme charakterizovat jako nejvyšší vědomí, které nese prvky Božího působení ve vesmíru.¹⁴

---

⁸ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 67, 79, 81-82, 85.

⁹ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 87-88.

¹⁰ Non-overlapping magisteria. Jedná se o nepřekrývající se magisteria církve a vědy.

¹¹ JAROŠ F., *Doslov: boží blud a vědecká pravda ateismu*, str. 426.

¹² VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 91.

¹³ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 93.

¹⁴ JAROŠ F., *Doslov: boží blud a vědecká pravda ateismu*, str. 425.

2 Ateistický evolucionismus v pojetí Richarda Dawkinse

Věda, která se nám jako první snažila podat obrázek o komplexnosti našeho stvoření a života na Zemi, byla evoluční biologie.¹⁵ Myšlenka evoluce se objevuje již v antice,¹⁶ ale ve své rozvinuté podobě vzniká v 19. století. „*Pozorované jevy prostě dáváme do vzájemných souvislostí, aby nakonec byly součástí jednoho velkého a logicky konzistentního příběhu, kterému říkáme evoluce.*“¹⁷ Biologická evoluce je ale něco víc než příběh, umožňuje organismům získávat účelné vlastnosti, díky kterým mohou přežít a rozmnožit se.¹⁸ Po vydání Darwinova díla *O vzniku druhů přírodním výběrem*, se objevují vědecké směry jako evoluční naturalismus a scientismus¹⁹, jejichž cílem je poukázat na zbytečnost a absurditu teologie. Evoluční naturalismus představuje názor, který předpokládá, že z vědeckých poznatků lze odvodit neexistenci Boha. Scientismus je postoj, podle kterého můžeme prostřednictvím přírodních věd podat kompletní popis a vysvětlení všeho. Právě oba tyto směry můžeme identifikovat v díle neodarwinisty²⁰

---

¹⁵ Zásadní krok v evolučním myšlení představil v polovině 19. století Charles Darwin. Darwin představil koncept přirozeného výběru, který má tvořit hlavní mechanismus evoluce. Charakteristiky Darwinovy teorie, představují tyto myšlenky: Za prvé: druhy nejsou stálé, z čehož Darwin indikoval, že procházejí během času vývojem, přizpůsobují se. Za druhé: všichni máme stejného předka. Tímto všichni měl Darwin na mysli jak rostliny, tak zvířata. Za třetí: evoluce je navržena rovnoměrným tempem, vývoj je postupný. Za čtvrté: stále můžeme předpokládat, že mohou vznikat nové druhy, jelikož se život stále vyvíjí. Za páté: hlavním mechanismem evoluce je přírodní výběr (VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 64-65).

¹⁶ První predevoluční myšlenky nacházíme již v 6. století př. n. l. u Anaximandra. Podle Anaximandra se člověk vyvíjí, jelikož původně vznikl z ryb.

¹⁷ ZRZAVÝ J., BURDA H., STORCH D., BEGALLOVÁ S., MIHULKA S., *Jak se dělá evoluce: Labyrintem evoluční biologie*, str. 17.

¹⁸ ZRZAVÝ J., BURDA H., STORCH D., BEGALLOVÁ S., MIHULKA S., *Jak se dělá evoluce: Labyrintem evoluční biologie*, str. 16-17.

¹⁹ Nejsilnějším filosofickým myšlením byl v rámci scientismu pozitivismus, jehož zakladatelem je August Comte. Comte v díle *Kurz pozitivní filosofie* představuje vývoj myšlení lidstva, na kterém zároveň odhaluje, co znamená pozitivní filosofie. Vývoj myšlení má podle Comta tři stádia, první stádium nazývá jako teologické, v němž si člověk podstatu a příčiny vysvětluje na základě nadpřirozených sil. Druhé stádium označuje jako metafyzické, kde byla nadpřirozená síla nahrazena silou abstraktní. Vývoj ve skutečnosti cílí ke svému poslednímu stádiu, pozitivnímu, ve kterém je abstraktní princip nahrazen vědou (BLECHA I., *Filosofická čítanka*, str. 126).

²⁰ Neodarwinismus je myšlenkový směr, který uvažuje o evoluci jako o jednotlivých změnách genů: jedná se o syntézu darwinismu a genetiky. Neodarwinismus označuje modernizaci darwinismu z konce 19. století, proto se původně hovořilo o moderní či nové syntéze. Neodarwinisté jsou zastánci gradualistické čili pozvolné evoluce, která probíhá na základě drobných změn. Důraz je kladen na jednotlivce, což je na rozdíl od darwinismu novinkou, jelikož pro darwinismus byla základní jednotkou evoluce populace (ZRZAVÝ J., BURDA H., STORCH D., BEGALLOVÁ S., MIHULKA S., *Jak se dělá evoluce: Labyrintem evoluční biologie*, str. 39-40).

Neodarwinismus je spjat s postojem, který Jaroš označuje jako vědecký ateismus, věda je způsob myšlení, který ateismus zdůvodňuje. Nepodporuje jakýkoliv jiný světonázor, který by pojednával o existenci nebo neexistenci Boha (JAROŠ F., *Doslov: boží blud a vědecká pravda ateismu*, str. 407-408).

Richarda Dawkinse.²¹ Jedná se o nejvýznamnějšího vědce evolučního ateismu. Dawkins je britský zoolog, etolog, biolog a ostrý kritik náboženství.²²

Podle Richarda Dawkinse v žádném případě nemůže být evoluce slučitelná s biblickým příběhem o stvoření. Tento závěr tvoří dvě premisy. První premisou je vědecká hypotéza, ve které se tvrdí, že život nebyl stvořen, ale vyvinul se a náboženství tedy nemá v našem světě žádné místo. Druhou premisou je Dawkinsovo přesvědčení, že Bůh neexistuje, tudíž nemáme co slučovat. Nejprve se tedy budu zabývat vědeckou teorií Richarda Dawkinse a v následujících kapitolách přistoupím k jeho kritice křesťanského náboženství.²³

2.1 Vznik a vývoj života

Podle Dawkinse vznik života představuje mezeru, která doposud nebyla vyřešena. K dispozici buď máme vědecký, nebo mytologický popis světa. Dawkins upřednostňuje antropický princip, který nám říká, že naše planeta obsahuje příznivé podmínky pro život. Jedná se o podmínky jako je voda, teplota, kyslík nebo oběžná dráha naší planety.²⁴ Nejenže je naše planeta přívětivá pro život, ale nachází se ve vesmíru, který samotný život umožňuje. Fyzik Martin Rees v tomto kontextu uvádí šestici konstant, které jsou platné v celém vesmíru. Všechny tyto konstanty jsou vyladěny pro přátelský vesmír, který podporuje život. Podle Dawkinse by musel teistický Bůh na počátku všechny tyto konstanty vyladit, neboť Bůh bez plánu je Bůh bez účelu, je slepým hodinařem. Nicméně takový Bůh je nepravděpodobný, neboť by musel vypočítat vhodnou kombinaci hodnot, které jsou příznivé pro život. Božský činitel by pak musel dohlížet nad každou částicí a vyrovnávat všechny odchylky. Ovšem takový Bůh by musel být podle Dawkinse neuvěřitelně složitý, tak jako jeho vysvětlení.²⁵

Dawkins prezentuje vědeckou alternativu, která má nahradit křesťanskou představu o stvoření světa, jejímž základem je gen. Mezi základní principy evoluce patří repro-

---

²¹ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 82-83, 85.

²² Širší veřejnost Dawkinse vnímá jako popularizátora evoluční teorie a sociobiologie. Právě populárně-vědecký styl psaní umožnil čtenáři blíže nahlédnout do problematiky vědy, neboť Dawkins využívá takové analogie, které pomohou i laikovi pochopit odborná témata.

²³ Dawkins nepředstavuje zcela originální syntézu, neboť tyto myšlenky byly již zformulovány Edwardem Wilsonem, Georgem Williamsem či Robertem Triversem. Každopádně teprve Dawkins dokázal myšlenku starou deset let prosadit (ZRZAVÝ J., BURDA H., STORCH D., BEGALLOVÁ S., MIHULKA S., *Jak se dělá evoluce: Labyrintem evoluční biologie*, str. 39-42).

²⁴ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 158-166.

²⁵ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 166-177.

dukce, variabilita, adaptabilita, ale především selekce, přirozený výběr, tedy podle Dawkinse přežití silnějšího. Zde nám Dawkins prezentuje neodarwinistickou novinkou, že tímto zdatnějším je právě gen. Tento gen je ovšem jiný než klasická jednotka dědičné informace, je sobecký.²⁶ Dawkinsův gen tvoří základní jednotku přirozeného výběru, a to z toho důvodu, že je stálý, neboť dokáže ve formě svých kopií přežít až sta miliony let.²⁷ Na základě replikace molekuly DNA staví Dawkins svou teorii o vzniku života.²⁸ Principem vývoje života je pak evoluce a přírodní výběr.

2.2 Kritika Sobeckého genu

Zásadní argument proti sobeckému genu se týká antropomorfizace DNA. Gen je kus DNA, tedy molekula. Molekula sama o sobě nemá a nikdy nemůže mít žádné vlastnosti, natož aby byla sobecká.²⁹ Navíc v Dawkinsově pojetí je člověk determinovaný, to však znamená, že ani na této úrovni nemůžeme hovořit o sobeckém chování.³⁰

Jiří Vácha Dawkinsovi navíc vytýká, že ze svého zorného pole vypouští také kvality, subjektivitu, prožitky, účely a hodnoty. V Dawkinsově pojetí je člověk prezentován jako nástroj genu, je tedy jen pouhou hmotou částic. Ovšem člověk disponuje svobodou volby, může zasahovat do hmotného světa, dokonce je si vědom sebe sama.³¹ Člověk v tomto přírodovědném systému stojí na stejné úrovni jako zvíře, čemuž se zřetelně brání Marek Vácha, podle kterého je člověk víc než zvíře, protože se liší v mnoha aspektech. Prvním z těchto aspektů je svoboda, ze které pramení otevřenost k etice.³² Dalším rozdílem mezi člověkem a zvířetem je vůle, jazyk, sebevědomí, umění, věda, náboženství, existencionální otázky, autonomie, smysl pro humor či empatie.³³

---

²⁶ DAWKINS R., *Sobecký gen*, str. 18.

²⁷ DAWKINS R., *Sobecký gen*, str. 40-41.

²⁸ DAWKINS R., *Sobecký gen*, str. 237.

²⁹ ZRZAVÝ J., BURDA H., STORCH D., BEGALLOVÁ S., MIHULKA S., *Jak se dělá evoluce: Labyrintem evoluční biologie*, str. 42.

³⁰ VÁCHA J., *Dawkins dospívána vrchol hory nepravděpodobnosti*, str. 80.

³¹ VÁCHA J., *Dawkins dospívána vrchol hory nepravděpodobnosti*, str. 73-74.

³² Již Darwin předpokládal, že i kdyby zvíře získalo intelektuální kapacitu jako člověk, nedokázalo by přesto uplatnit podmínky, které jsou ke vzniku etiky nutné. Mezi tyto podmínky patří: schopnost předvídat následky, klasifikovat činy ve smyslu lepším či horším a schopnost výběru volby mezi činy (VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 101).

³³ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 101, 104, 109-111.

2.3 Bůh jako blud

Již výše jsem uvedla, že podle Richarda Dawkinse nemůže být evoluce slučitelná s biblickým příběhem, neboť Bůh neexistuje. Za důvod tohoto radikálního tvrzení můžeme považovat kontext, ve kterém Dawkins píše, neboť situace ve Spojených státech je zcela odlišná než u nás. Amerika je plná náboženských fanatiků, proti kterým je převážně dílo soustředováno. Jedná se především o postoj, který je vůči přírodním vědám v konfliktu, a tím je kreacionismus.³⁴ Podle Dawkinse je náboženství iracionální a hypotéza Boží existence je vědecky ověřitelná jako každá jiná. Dawkins formuluje hypotézu Boží existence následovně: „*Existuje jakýsi nadčlověk, nadpřirozená inteligence, která úmyslně vyprojektovala a stvořila vesmír a všechno v něm, včetně nás.*“³⁵ Cílem je ukázat, že když prozkoumáme tuto tezi prostřednictvím vědy, musíme se dostat k závěru, že Bůh téměř jistě neexistuje.³⁶ Bůh, který je označován jako blud, není jen Bůh křesťanů, ale jakýkoliv Bůh, patřící jak do polyteistických systémů, tak do systémů monoteistických.³⁷

2.4 Teologie jako věda

Na otázku Boží existence můžeme odpovědět tak, že vyloučíme postoj vědy nebo postoj víry. Ovšem podle Dawkinse někde na pomezí, existuje ještě druhá možnost, agnosticismus. Agnosticismus je zdrženlivý postoj, který tvrdí, že nikdy nebudeme s jistotou znát pravdu.³⁸ Existují dva druhy agnosticizmu, TAP a PAP. TAP (dočasný agnosticismus v praxi) se týká těch typů otázek, na které již máme odpověď, ale nemáme dostatečné důkazy. Druhý typ agnosticizmu PAP (trvalý agnosticismus v principu) se zabývá otázkami, na které nelze nikdy zodpovědět, sem podle Dawkinse většina ba-

---

³⁴ Dawkins ve svém *Sobeckém genu* připravuje půdu ke konverzi k ateismu, ve kterém pokračuje i v *Rozšířeném fenotypu* prostřednictvím mechanismu přirozeného výběru. Vrcholem ateismu je pak *Slepý hodinář* a *Boží blud*, který vyvrací důkazy Boha.

³⁵ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 51.

³⁶ Ne všechny náboženské systémy jsou Dawkinsem označeny za iracionální. Pokud si nějaké „náboženství“ účtu zaslouží, pak to einsteinovské. Einstein věřil, ale nikoliv v Boha jako nadpřirozeného činitele, ale věřil, že jevy, které neznáme, dokážeme jednoho dne odhalit prostřednictvím vědy. Einsteinův postoj je nazýván jako panteismus. Slovem Bůh se v tomto kontextu rozumí nenadpřirozené synonymum přírody, vesmíru nebo zákonitostí, které jejich fungování řídí (DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 39 - 40).

³⁷ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 51.

³⁸ Dawkins sice odmítá náboženství, protože je bludem, nicméně Jaroš a Komárek poukazují na to, že Dawkins sám zakládá nové náboženství. Podle Jaroše je Dawkins prorok neodarwinistického náboženství, jehož Bohem je přírodní výběr. Komárek především kritizuje Dawkinsovu neochotu přijmout východiska jiných lidí, než je on sám (HRÍBEK T., *Boží existence jakožto vědecká hypotéza*, str. 102).

datelů radí i otázku Boží existence. Avšak otázka Boží existence je pro Dawkinse stejně vědecky ověřitelná jako jiná, a proto je nutné ji zařadit do prvního typu agnosticizmu, TAP. Přesto, že nyní pravdu, která se týká existence, či neexistence Boha neznáme, můžeme ji odstupňovat prostřednictvím pravděpodobnosti. To však nevyovídá nic o tom, že by tato pravděpodobnost měla být padesátiprocentní.³⁹ Nicméně na druhou stranu nelze tedy ani předpokládat, že by tato pravděpodobnost padesátiprocentní být nemohla.

Dawkins před své čtenáře staví silnou tezi: proč by se vědec nemohl vyjádřit k otázkám víry, pokud opravdu něco leží mimo oblast vědy, jak by na to mohla odpovědět teologie. I pokud od sebe dvě magisteria oddělíme, můžeme stále náboženství podrobit vědeckému zkoumání, a to nejen Boha, ale i zázraky. NOMA je pro teologii a věřící oblíbená jen z toho důvodu, že neexistují důkazy o existenci nadpřirozené bytosti. Nicméně kdyby věda takové důkazy našla a ověřila je, teologie by po nich podle Dawkinse ihned skočila, a v ten okamžik by nikoho nezajímalo, že víra nehledá materiální důkazy.⁴⁰

2.5 Vyvrácení důkazů Boží existence

Dawkins odkazuje na důkazy Boží existence a snaží se je vyvrátit, aby dokázal, že žádný Bůh neexistuje. Nicméně je podstatné poznamenat, že Dawkins se dopouští intelektuální nepoctivosti.⁴¹ Jako vědec dosáhl mnoha uznání, ovšem to se nedá říci o jeho ateistickém tažení. Je evidentní, že běžný ateistický čtenář musí být knihou nadšen, kvůli horlivému zapálení, se kterým ji Dawkins reprezentuje. To se ale nedá říci ohledně pravdivosti argumentů *Božího bludu*. Proto bych chtěla ukázat na mezery Dawkinsova díla, na jehož základě si můžeme udělat o knize vlastní obrázek.

Teologové se pokoušeli dokázat existenci Boha celá staletí. Jedním z takových významných teologů je Anselm z Canterbury (11./12. století), který vytváří tzv. ontologický důkaz Boží existence. To znamená, že tento důkaz je založen čistě na logickém postupu. Dawkins prezentuje Anselmův důkaz následovně: pokud si dokážeme předsta-

---

³⁹ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 68-71.

⁴⁰ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 79-80, 81-82.

⁴¹ DVORÁK P., *Důkaz neexistence nadpřirozeného činitele*, str. 21.

vit nejvyšší dokonalou bytost v mysli, pak existuje i reálně. Ovšem pro Dawkinse se tady nejedná o žádný argument, pouze o slovní obrat.⁴²

Nyní bych ráda lépe vysvětlila kontext, Anselm vychází z realismu, tedy z platónské tradice. Platon předpokládal, že obecniny existují ve sféře idejí a náš svět je jejich odleskem.⁴³ Stejně tak Anselm předpokládal, že idea Boha musí tedy existovat i reálně. Podle Anselma se lidský intelekt opírá o logiku, podstatné však je, že její principy jsou platné jak pro nás, tak pro Boží sféru. Lidé tím, jak mluví o Bohu, mají právě na mysli to, nad co nelze myslet nic většího, dokonalejšího, a tím je idea Boha. Jestliže tedy v mysli existuje idea ontologické dokonalosti, vyplývá z toho, že tato bytost musí existovat reálně nikoliv náhodně, ale nutně. Jelikož k dokonalosti patří i existence, musí Bůh existovat, jinak by nemohl být dokonalý.⁴⁴ U Dawkinse vzniká problém v tom, že text je vytržený z kontextu druhé kapitoly Anselmova *Proslogia*, a chybí zde klíčový krok. Tento krok tvrdí, že pokud tuto nejdokonalejší myslitelnou věc pojmáme, pak ji musíme pojmout jako reálnou.⁴⁵

Pozdějším představitelem je Tomáš Akvinský (13. století), který představil tzv. pět cest, někdy také označovaných jako pět důkazů Boží existence. Na rozdíl od Anselma Tomáš Akvinský vyvozuje důkazy ze zkušenosti. Dawkins je interpretuje následovně: první důkaz vychází z pohybu. Nic se nemůže pohybovat bez hybatele. Aby mohl existovat pohyb, musí existovat první příčina. Druhý důkaz je zaměřen na zřetězení příčin. Nic není zapříčiněno sebou samým, všechno má svou příčinu. Třetí důkaz je Dawkinsem nazván jako kosmologický.⁴⁶ Musela existovat doba, kdy ještě neexistovaly žádné

---

⁴² DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, 101-104.

⁴³ Anselm měl již ve své době oponenta, mnicha Gaunila, který vedl s Anselmem diskuzi. Již Gaunil vytýkal Anselmovi, že z pojmu nějaké věci nelze vyvozovat její reálnou existenci. Ale Anselm se sám této výtce nebránil, naopak byl schopen si svůj ontologický důkaz obhájit. Čistě z logického postupu víme, že lze v rozumu nahlédnout pojem nejvyšší dokonalé bytosti, avšak to, co dokážeme nahlédnout jako nejdokonalejší, je zároveň také nutné. Gaunilo stejně tak jako Dawkins požadoval, aby byla všechna tvrzení smyslově ověřitelná. Ani proti této výtce se Anselm nebránil, ale byl přesvědčen, že pojmový aparát může smyslovou zkušenost překročit. K čemuž nás měla přivést logika, která jak už bylo zmíněno, je platná jako pro existencionální sféru, tak i pro transcendentální sféru. A jelikož logické výroky se empiricky neověřují, můžeme je čistě na základě logických postupů přijmout (FLOSS P., *K Dawkinsovu pojetí tzv. Anselmových a Tomášových důkazů existence Boží*, str. 41).

⁴⁴ FLOSS P., *K Dawkinsovu pojetí tzv. Anselmových a Tomášových důkazů existence Boží*, str. 38-40.

⁴⁵ DVOŘÁK P., *Důkaz neexistence nadpřirozeného činitele*, str. 25-26.

⁴⁶ Důkaz z nahodilosti a nutnosti. Tomáš si všimá, že určité věci jsou nahodilé. Pokud jsou všechny věci nahodilé, tak v minulosti v určité době neexistovalo nic. Tím pádem by ale neexistovalo nic ani v současnosti, jelikož z ničeho nic nevzniká. Z pozorování si všimáme opaku, z čehož je nutné vyvodit, že v minulosti existovala jedna nutná věc. Musí existovat věc, která má svou nutnost sama ze sebe, kterou budeme nazývat Bůh (DVOŘÁK P., *Důkaz neexistence nadpřirozeného činitele* str. 22-23).

hmotné věci. Protože nyní hmotné věci existují, musel být jejich stvořitelem Bůh. Předposlední důkaz pochází ze stupňovitého uspořádání jsočina. Existují určité stupně dokonalosti, které posuzujeme na základě srovnání s maximálními hodnotami. Člověk je jak dobrý, tak špatný, proto nemůže být vzorem maximální hodnoty dobra. Z toho důvodu musí existovat nějaké jiné maximum, kterým je Bůh. A poslední je teleologický důkaz neboli důkaz z účelného uspořádání přírody. Věci ve světě vypadají, jak kdyby byly zkonstruované za nějakým účelem. Vše má jak svůj cíl, tak svou příčinu.⁴⁷

Dawkins tvrdí, že první tři argumenty vyvolávají otázku nekonečného regresu, to znamená, že odpověď na otázku vyvolává předešlou otázku. Tyto argumenty předpokládají, že Bůh je poslední příčinou, a že on sám je vůči tomuto koloběhu otázek odolný. Podle čtvrtého důkazu existuje určitá maxima, kterou Dawkins relativizuje na příkladu se zápachem. Pokud tedy lidé různě zapáchají, můžeme je srovnávat s dokonalým maximem zápachu. V tom případě musí existovat nějaký nepřekonatelný smrad'och. Pátý důkaz můžeme dle Dawkinse vyvrátit díky Darwinovi. Věci samozřejmě jsou zkonstruovány za určitým účelem, ale tento účel je řízen nikoliv Bohem, ale mechanismem přirozeného výběru.⁴⁸

Na závěr je nutné poznamenat, že Tomáš Akvinský je opravdu náročný autor s náročnou terminologií. Dawkins si Tomášovy důkazy přetvořil k obrazu svému, a to především důkaz o nahodilosti, který je interpretován pod čarou. Dawkinsova kritika, která předpokládá nekonečný regres zastavený svévolně zvoleným postulátem, není u Tomáše oprávněná, neboť regres je zastaven nehybným hybatelem, kterého Tomáš až po poctivých úvahách a množství argumentů ztotožní s Bohem. Čtvrtý důkaz je opět dezinterpretován, jelikož původně tvrdí, že pokud má určitý objekt vlastnost, která nepochází z jeho podstaty, pak musí existovat něco, co má tuto vlastnost esenciálně (druhově). Tato primární vlastnost pak tvoří příčinu existence v jiných objektech, které ji esenciálně sami nemají. Avšak touto vlastností má Tomáš na mysli dobro nebo bytí, nikoliv zápach. V pátém důkazu se Tomáš snaží najít vysvětlení pro skutečnost, že určití činitelé sledují své cíle prostřednictvím neoptimálnější cesty, ale nejsou obdařeni

---

⁴⁷ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 98-99.

⁴⁸ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 99-101.

darem rozumu. Tuto tezi Dawkins interpretuje tak, že to, co vypadá, jako zkonstruované musí být takové i ve skutečnosti, ale tím se zcela mýjí s Tomášem.⁴⁹

Další představovaný Dawkinsův typ Boží existence tvoří Bible, především autorita Ježíše jako syna Božího, který tvoří základní kámen křesťanské víry. Prameny nám však ukazují rozkol mezi historickým a křesťanským Kristem. Ježíš se neprohlašoval ani za Božího syna, ani za spasitele. Navíc biblický příběh má mnoho děr ve svém vyprávění a v mnohém se evangelisté rozcházejí. Takovým konkrétním příkladem rozkolu je místo narození spasitele, kdy Jan hovoří o příchodu Ježíše z Galileje, zatímco Matouš a Lukáš zasazují příběh o Ježíšově narození již do Betléma. Zmiňovaná čtyři evangelia nejsou jediným zdrojem znalostí z Ježíšova života. K dispozici máme celkem dvanáct evangelií. Každopádně ty jsou podle Dawkinse mnohem více nepravděpodobná než zmíněné čtyři, neboť se v nich objevují příběhy, které popisují, jak Ježíš proměňoval své kamarády v kozly.⁵⁰ Nemůžeme s jistotou říci, že Bible nám podává pravdivé svědectví⁵¹, natož aby podávala důkaz o Boží existenci.⁵² I zde ještě jednou zmíním Marka Váchu, který nám připomíná, že Bible není ani historickou učebnicí, ani přírodovědnou učebnicí.

Další typ představuje bayesovský důkaz, jehož východiskem je vědecký výpočet na základě pravděpodobnosti. Jedná se o matematický vzorec pro kombinaci mnoha odhadovaných pravděpodobností, kdy je výsledek závislý na vstupních informacích. Během experimentování se těchto vstupních informací zadávalo celkem šest, přičemž se automaticky počítá s padesátiprocentní pravděpodobností, že Bůh existuje. Výsledkem je 95%, že Bůh existuje. Podle Dawkinse jsou háčkem tohoto výsledku vstupní informace, které nejsou empiricky dokazatelné, ale jedná se pouze o osobní odhady.⁵³ V tuhle chvíli však také mohou konstatovat, že s podobnými neobjektivními a neempirickými infor-

---

⁴⁹ DVOŘÁK P., *Důkaz neexistence nadpřirozeného činitele*, str. 23-25.

⁵⁰ Dawkins se povyšuje nad Tomášovo evangelium s tím, že by nikdo stejně takovým primitivním zázrakům nevěřil. Což Drápal kritizuje, neboť Tomášovo evangelium nevypráví o zázracích, ale o výrocích a podobenství (DRÁPAL D., *Uzavřený svět Richarda Dawkinse*, str. 172). Nicméně Dawkins v tomto kontextu zmiňuje Tomášovo evangelium, ve kterém Ježíš používal magii k přeměně svých kamarádů na kozly. To znamená, že se jedná o Pseudo-Tomášovo evangelium dětství (DUS J. A., POKORNÝ P., *Neznámá evangelia: Novozákonní apokryfy*, str. 270).

⁵¹ Podle Dawkinse je svědectví jak kanonických, tak nekanonických evangelií vysoce nepravděpodobné. Dawkins je odpůrcem zázraků, jakožto vysoce nepravděpodobného jevu, který nelze falsifikovat. Pojem zázrak chápe jako jev, který nemá nic společného s nadpřirozenem. Jedná se jen o jednu velkou šťastnou náhodu (DAWKINS R., *Slepý hodinář*, str. 147).

⁵² DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 114-120.

⁵³ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 128-133.

macemi pracuje právě Dawkins. Jeho osobním cílem je ukázat, že Bůh nemůže stát na počátku našeho stvoření, neboť on sám by musel vzniknout jako konečný produkt evoluce, a této premise podřizuje všechny své argumenty.⁵⁴

2.6 Kritika Inteligentního Designu

Dawkins v *Božím bludu* vytváří soustavnou kritiku, která podle něho svědčí o prospěch neexistence nadpřirozeného Činitele. Celá tato kritika je vedena v duchu polemiky s kreacionisty a s představiteli teorie Inteligentního Designu. První část kritiky je proto namířena na oblíbený argument ID, čímž je neredukovatelně složitý systém.⁵⁵ Představa neredukovatelné složitosti vznikala na základě krás života. Naše planeta je plná okouzlujících a elegantních organismů, ty nám přijdou tak krásné a tak složité, že nemůžeme věřit něčemu tak náhodnému, jako je přírodní výběr. Dawkins upozorňuje, že Inteligentní Design interpretuje přirozený výběr jako jackpot – všechno, nebo nic. A právě tento jackpot je označován jako neredukovatelná složitost, čili oko buď vidí, nebo nevidí, nic mezi není. Avšak zaměříme-li se na ono oko například v situaci, kdy je člověk po chirurgickém zákroku odstranění čočky zjistíme, že sice tento člověk nevidí bez brýlí ostře, ale podstatné je, že přeci jen něco vidí. To znamená, že oko není neredukovatelně složitý systém. Každopádně podstatné je, že dodnes nebyl nalezen žádný organismus, který by svědčil o existenci neredukovatelného systému, i když takových snah bylo v historii vědy mnoho. Ovšem kdyby byl jednoho dne nalezen, znamenalo by to dle Dawkinse konec Darwinovy evoluční teorie.⁵⁶

Druhý bod kritiky se zaměřuje na dočasné mezery vědeckého poznání, které se kontumačně zaplňují Inteligentním Konstruktérem.⁵⁷ Konkrétně se jedná o nevědomost v určitém vývojovém úseku, kterou Inteligentní Design napadá. Pokud tedy věda něco

---

⁵⁴ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 51.

⁵⁵ Neredukovatelně složité systémy jsou struktury, jejichž celek je závislý na jednotlivých stavebních částech orgánů. Podle této myšlenky by změna jedné části v organismu, následně vedla ke ztrátě funkce celku (ZRZAVÝ J., BURDA H., STORCH D., BEGALLOVÁ S., MIHULKA S., *Jak se dělá evoluce: Labyrintem evoluční biologie*, str. 300-301).

⁵⁶ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 141-147.

⁵⁷ Jak Vácha upozorňuje, tato představa není jen nevědecká, ale také je neteologická. Mezery nemůžeme zaplňovat Bohem, protože to je práce vědy, nikoliv víry. Bible nám říká, že svět je stvořen Bohem, že je dobrý a člověk je Božím obrazem. Pokud hledáme vědecký text, jsme zcela mimo žánr, neboť text Bible je psán myto-poetickým jazykem. Písmo není slučitelné se stavem vědy, ani s tehdejšími poznáním a už vůbec ne s dnešním (VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 67-78).

neví, nebo pro to nemá důkaz, body se dle Dawkinse bezdůvodně připíšu Bohu Konstruktérovi, který vlastně ani není dokázán.⁵⁸

Dawkinsův základní argument, který míří proti Inteligentnímu Designu je, že Bohem nelze vysvětlit organizované složité struktury, protože by Konstruktor musel být mnohem složitější než dosavadní nejkompexnější entity ve vesmíru. Vzniká tím nový problém, mohli bychom se například ptát, kdo stvořil Boha.⁵⁹ Inteligentní Design nepravděpodobnost složitosti živých organismů vysvětluje Bohem, který je ještě komplexnější, tudíž více nepravděpodobný. Dawkins opět čtenáři podsouvá, že jediným východiskem je samozřejmě darwinistický výklad, neboť ten dokáže tuto nepravděpodobnost rozložit na menší kroky, které v celistvé podobě mohou charakterizovat nárůst složitosti.⁶⁰

2.7 Zdroj „bludu“

Otázka nyní zní: Pokud jsme produktem evoluce, proč nás přírodní výběr nasměroval k náboženství? Přičemž je podle evolucionistů patrné, že přírodní výběr podporuje chování, které má nějaký smysl nebo chování, které vede k předání genů. Pokud by organismus plýtvat svým časem na neúčelovou činnost, byl by eliminován. Což znamená, že náboženství v naší minulosti muselo být nějakým způsobem prospěšné.⁶¹ Přírodní výběr se však nesoustřeďuje jen na přenos genu, ale také na přenos memu.⁶² Jedná se o jednotku kulturního přenosu, jednotku imitace. Za mem můžeme označit myšlenku, jazyk nebo umění. Geny se rozmnožují tak, že přeskakují z těla do těla jedince. Memy se rozmnožují tak že, skáčou z mozku jedince do mozku jiného jedince.⁶³ Dawkins je přesvědčen, že náboženství je vedlejším produktem psychologického sklonu (přání nesmrtelnosti).⁶⁴ Původ tohoto vedlejšího produktu Dawkins vysvětluje na základě stavu

---

⁵⁸ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 149-150.

⁵⁹ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 133.

⁶⁰ DVOŘÁK P., *Důkaz neexistence nadpřirozeného činitele*, str. 30.

⁶¹ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 186-187, 218.

⁶² Dawkins se soustřeďuje především na materiální svět a vylučuje svět duchovní, ale právě v tomto vyloučeném světě se mem pohybuje. Pokud se podíváme pod mikroskop, nalezneme gen, ale nenalezneme mem. Jedná se o jakousi imaginární jednotku, kterou nikdy nebude moci potvrdit.

⁶³ DAWKINS R., *Sobecký gen*, str. 174-175.

⁶⁴ Náboženství jako vedlejší produkt evoluce je jen jednou z možných teorií, jak vysvětlit původ náboženských představ. První hypotézy se objevují již v antice. (Euhemerismus prohlašuje, že bohové vznikají z lidských hrdinů nebo králů. Démokritos nebo Epikuros pak tvrdí, že náboženství původně vzniká ze strachu.) Viz *Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích*. Heller a Mrázek rozlišují, kromě předsokratického období, tři hypotézy o původu náboženství. První je evoluční hypotéza, která

důvěřivého dítěte. Tato hypotéza vychází z průzkumů dětského mozku, který je přizpůsobený tak, aby věřil všemu, co mu rodiče a autority napovídají, nemá potřebu příkazy a rady falsifikovat. Proto je dětský mozek nejnáchylnější na mentální viry. Jakmile se dítě nakazí infekcí, parazituje na něm vir do dospělosti, pak infikuje i své okolí a pochopitelně i své potomky. Je tedy evidentní, že na základě různých autorit, které dětem předávají své myšlenky, vznikají v kulturních oblastech různé náboženské představy, které jsou založeny na víře, nikoliv na faktech.⁶⁵

2.8 Kritika Božího bludu

Východiskem Dawkinsova základního argumentu, který vychází z komplexity, je materialismus. Předpokládá, že entita jako člověk je nositelem inteligence a racionálního myšlení, čím vyšší inteligence, tím složitější struktura, kterou je v našem případě mozek. Ovšem Petr Dvořák upozorňuje, že teistický Bůh není materiální podstaty. Jedná se o transcendentní entitu, která je jednoduchá, i když předmětem jeho myšlení jsou komplexní struktury. Teistický Bůh tedy není komplexní, jeho jednoduchost plyne z jeho charakteru první příčiny, v tom případě je jeho existence nutná.⁶⁶

Dawkinsův postup důkazu neexistence Boha můžeme rozlišit do tří kroků. První krok: *Empirická konstatace*: Svět a jeho obyvatelé představují komplexní organizované struktury. Druhý krok: *Teoretický princip*: Vše, co je schopno vyprojektovat komplexní struktury, musí být samo komplexní. Třetí krok: *Závěr*: Za prvé: Bůh musí být dostatečně komplexní na to, aby mohl vyprojektovat a stvořit náš svět. Za druhé: Hypotéza Boha není vysvětlením komplexnosti světa, neboť sama vyžaduje vysvětlení. Problémem je, jak bylo výše naznačeno, že Dawkins vychází ze základů pozorovatelných v našem světě, to znamená, že toto pozorování je platné jen v materiální rovině.⁶⁷ Boží

---

sleduje přírodní náboženské systémy a snaží se jej popsat (nejznámějším představitelem je Edward Burnett Tylor a James George Frazer). Druhou hypotézou je degenerativní (představitelé Andrew Lang a Wilhelm Schmidt), která tvrdí, že na počátku stál velmi vyspělý náboženský útvar, z něhož úpadkem a rozkladem vznikají jednotlivá náboženství. Poslední hypotézou je responzivní, která se nesnaží zodpovědět na otázku po původu, ale soustředí se na důvod, proč vznikají nová a nová náboženství (představitelem je Milan Mrázek). Tato poslední hypotéza je založena na existencionálních otázkách. Představitelé této hypotézy se zajímají, o smysl lidského života a následnou odpověď, kterou zachycuje náboženství. Skvělou kompilací o teoriích vzniku náboženství také prezentuje Daniel Pals v díle *Osm teorií náboženství* (PALS, Daniel L. *Osm teorií náboženství*. Praha: Ex Oriente, 2015).

⁶⁵ DAWKINS R., *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*, str. 197-204, 215.

⁶⁶ DVOŘÁK P., *Důkaz neexistence nadpřirozeného činitele* str. 30-31.

⁶⁷ ČERNÝ D., *Iluze Boha? Jen primitivní materialismus*. Teologické texty, 2009/3 [online]. Dostupné z <<https://www.teologicketexty.cz/...tml>> [cit. 12.02.21].

království nepochází z našeho světa, z tohoto důvodu nemusí být vysvětlení původu Boha závislé na evoluci.⁶⁸ Dawkins se snaží vytlačit prostřednictvím vědy víru v Boha. Ovšem jediný závěr, který nám *Boží blud* ukázal je, že představa křesťanského Boha je nesouměřitelná s vědeckou metodikou. Dawkins nám nejprve podsouvá názor, že Bůh do vědy nepatří, ale následně se má zkoumat pomocí vědeckých prostředků. Jaroš upozorňuje, že Dawkins nejprve kritizuje postoj Inteligentního Designu, a to z toho důvodu, že se do přirozených jevů snaží postulovat nadpřirozenou entitu. Avšak na druhou stranu Dawkins zkoumá nadpřirozenou entitu ve světle přírodních jevů. Podle Jaroše se jedná o dualitu přirozeného a nadpřirozeného. Jinými slovy Dawkins nejprve kritizuje mísení přirozeného světa s nadpřirozeným a na druhé straně sám tyto dimenze sloučí.⁶⁹

Metodologický materialismus patří legitimně do vědeckého zkoumání, ale nelegitimně do oblasti víry. Tím, že Dawkins vychází z materialismu, povýší Boha na ontologickou entitu, což je velmi spekulativní a pro mnoho teologů neobstojný manévr. To, jestli Bůh existuje i na ontologické úrovni spolu s hmotou, je stejně nedokazatelné jako důkazy Boží existence. Právě materialismus umožňuje Dawkinsovi takto pojatého Boha vyvrátit, ale tato interpretace je nebiblická. Boha nelze ani falsifikovat ani verifikovat, v Bibli je Bůh pojat existencionálně nikoliv ontologicky, Bůh je událostí oslovení. Člověk nemá znát Boží jméno, hebrejská tradice předpokládá, že když známe něčí jméno, můžeme s tou osobou nakládat. Když byli Adam a Eva v zahradě, přivedl k nim Bůh různé druhy zvířete, aby je pojmenovali, protože dali zvířím jména, měli za tyto zvířata zodpovědnost. Člověk však nezná Boží jméno – tedy přeneseně ani Boží charakter – právě proto, aby s ním nemohl operovat. Jediné, co tak Dawkins dokázal vyvrátit, je jeho představa o Bohu.

---

⁶⁸ Již při vymezení charakteristik mezi vědou a vírou jsem uvedla, že přírodní vědy zkoumají to, co je měřitelné, empirické nebo materiální. To znamená, že bychom se v tom případě mohli oprávněně ptát, co nám může věda poskytnout v případě neempirického nemateriálního činitele. Samozřejmě mohou přírodní jevy posuzovat empirické události ve vesmíru, tedy i zázračnou událost jako vznik života. Nicméně Petr Dvořák upozorňuje na to, že zázračné události se rozlišují do dvou druhů. První z nich je zázrak, který v silnějším smyslu nelze vysvětlit prostřednictvím přirozených činitelů. Bůh v tomto smyslu buď působí vedle přirozených faktorů a zasahuje, pokud jsou tyto činitelé nedostatečné, nebo působí zcela proti nim. Druhou slabší variantou je zázračná událost, která je nepravděpodobná, ale přesto se stala, o této události můžeme také hovořit jako o náhodě. Příkladem náhody může být situace, kdy se po autonehodě nikdo nezraní. Z čehož Petr Dvořák vyvozuje, že přírodní vědy mohou pouze dokázat skutečnost, která se neodehrává na základě zázraku v prvním smyslu a událost závisí na přirozených faktorech. Určitá tvrzení sice patří do kompetence přírodních věd, ale o zázračných nám přírodní vědy nemohou říci nic, a to z toho důvodu, že události, které zkoumá přírodní věda, jsou nutné čili zákonné. Každopádně události, které spojujeme s Bohem, však zákonné nejsou, neboť Bůh není determinovanou bytostí (DVOŘÁK P., *Důkaz neexistence nadpřirozeného činitele*, str. 13-16, 20-22).

⁶⁹ JAROŠ F., *Doslov: boží blud a vědecká pravda ateismu*, str. 421-423.

3 Kreacionismus

Kreacionismus je postoj, jehož jádro představuje přesvědčení o absolutní pravdivosti Bible. Představitelé tohoto postoje tvrdí, že Bible je zdrojem vědeckých informací a text dokonce obsahuje odpověď na otázku o stáří Země a vzniku života. Pozice kreacionismu je nepřijatelná jak pro evolucionismus, tak pro tradiční teologii.⁷⁰

Kreacionismus je odvozen ze slova creatio, což v překladu znamená tvořit. V našich zemích není kreacionismus tolik známý, nejsilněji se objevuje v Americe. Ve Spojených státech platí zákon, podle kterého se na státních školách nesmí vyučovat biblická představa o vzniku světa. Tento podnět byl jedním z mnoha, proč se někteří umírněnější představitelé kreacionismu v posledních letech snažili o zvědečtění svého postoje. Mezi kreacionisty najdeme minimálně dvě skupiny, ortodoxní kreacionisty mladé Země a umírněný kreacionismus staré Země. Ortodoxní kreacionisté datují stáří země na 6 000 let a jsou přesvědčení, že první kapitoly Genesis, tak jako celá Bible, slouží jako fundamentální popis událostí. Důkaz můžeme spatřit v dějinách země, kdy nastala celoplanetární potopa, ve které přežili jen ti, kteří byli s Noem na arše. Právě z této katastrofy máme podle kreacionistů k dispozici mnoho kosterních nálezů.⁷¹ Umírněný kreacionismus souhlasí s vědeckými výpočty, které se týkají stáří země, tedy na 4 650 000 000 let.⁷² Umírnění kreacionisté také trvají na tom, že každý druh byl stvořen přímým zásahem Boha, přičemž jsou přesvědčení, že vývoj ustal a nové druhy již nevnikají.⁷³

---

⁷⁰ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 78-80.

⁷¹ Uveďme další příklad kreacionistického způsobu argumentace: V díle *Příběh předka* nám Dawkins ukazuje, jakým způsobem mohl tak probíhat vývoj a kdo byli naši předci. Vědecké výzkumy ukazují, že jeden z těch organismů, který člověka předcházela, je dinosaur. Kreacionisté ovšem zastávají názor, že tato hypotéza je mylná, důkazem je podle nich hrobka Biskupa Bella ve Spojených státech, která je stará 600 let. Na této hrobce je vyryt tvor, který vypadá jako dinosaur. Z toho kreacionisté usuzují, že žádný dinosaur člověku nepředcházel, ale žil po potopě s ním na Zemi (KABRT P., *Bylo všechno stvořeno, nebo se to vyvinulo?* Kreacionismus cz, 16.04. 2017, [online]. Dostupné z <<https://kreacionismus.cz/bylo-to-stvoreno-nebo-se-to-vyvinulo/>> [cit. 14.03.21]).

⁷² Ortodoxní kreacionismus s touto datací nesouhlasí, a to z toho důvodu, že myšlenka milionů či miliard let se prostě v Bibli nenachází. Tento výpočet je závislý na radioaktivních metodách, ale kreacionisté tvrdí, že se vědci shodli na dnešním odhadu ještě dávno předtím, než byla nějaká metodologie vůbec provedena (AKRMAN P., *Tvořil Bůh během miliard let?* Kreacionismus cz, 25. 02. 2021, [online]. Dostupné z <<https://kreacionismus.cz/tvoril-buh-behem-miliard-let/>> [cit. 14.03.21]).

⁷³ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 20-22.

3.1 Teorie Inteligentního Designu

Teorie Inteligentního Designu (ID) je vědeckou odnoží kreacionismu. Kvůli neudržitelnosti kreacionismu a novému vývoji ve vědě se tento směr stal velmi populárním. Zastánci tohoto směru předpokládají, že naše planeta je stará 4,65 miliard let a na rozdíl od ortodoxního kreacionismu připouští myšlenku evoluce. Podle této teorie sice evoluce probíhá, ale řídí jí Inteligentní Designér.⁷⁴ Hnutí Inteligentního Designu se formuluje v roce 1989, do širšího okruhu se myšlenky Inteligentního Designu dostávají prostřednictvím díla *O pandách a lidech*, jehož autorem je Jonathan Wells. Motivací těchto představitelů byl spor z roku 1984, kdy byl kreacionismus označen jako náboženský koncept nikoliv jako vědecký. Na tomto podkladě se několik jedinců rozhodlo pro změnu taktiky a pojmy jako Stvořitel či nauka o stvoření byly nahrazeny pojmem Designér. Mezi hlavní představitele patří W. Dembski, CH. B. Thaxton, P.E. Johnson, S.C. Meyer a M.J. Behe. Základní charakteristikou Inteligentního Designu je přesvědčení, že živé organismy vykazují určitý stupeň komplexity a účelnosti. Na tomto podkladě vzniká podezření, že takové organismy nemohly vzniknout působením mechanismů Darwinovy evoluční teorie. Problémem darwinismu je totiž náhoda, neboli náhodné mutace, díky kterým získávaly organismy vhodné vlastnosti pro přežití. Na podporu svých teorií využívají argumenty založené na zkoumání živých systémů, které lze obtížně vysvětlit prostřednictvím přírodního výběru.⁷⁵

3.2 Neredukovatelně složitý systém

Neredukovatelně složitý systém, jak již bylo uvedeno výše, funguje na základě představy komplexnosti organismu. Najde-li se organismus, který má vysokou úroveň komplexnosti, není podle teorie ID šance, že je stvořen náhodnou mutací.⁷⁶ Obvyklým příkladem zastánců ID je již zmíněné oko člověka.⁷⁷ Avšak je patrné, že život se stále vyvíjí, to znamená, že by Inteligentní Designér musel stále zasahovat do stvoření. Jinými slovy Konstruktor musí neustále své dílo napravovat a opravovat, to znamená, že

---

⁷⁴ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 22-23.

⁷⁵ JAROŠ F., *Doslov: boží blud a vědecká pravda ateismu*, str. 413-414.

⁷⁶ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 81-82.

⁷⁷ Naše oko je zkonstruované takovým způsobem, kterým je možné přijímat různé délky elektromagnetického vlnění ze Slunce. Pro Inteligentní design se jedná o důkaz komplexní struktury, která nemohla vzniknout prostřednictvím evoluce. Ovšem evolucionisté argumentují tento závěr tak, že naše oko není stabilní. Oko se totiž vyvíjí v závislosti na světle, to znamená, že změní-li se zdroj světla, naše oko se přizpůsobí, tudíž není neredukovatelně složitou strukturou (VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 45-46).

jeho práce je chaotická a neplánovaná.⁷⁸ Na toto neplánování, neboli slepého hodináře, také poukazuje Richard Dawkins. Evolucionismus často teorii ID napadá s argumentem její nevědeckosti. Tato teorie evolucionismu ale na jednu stranu pomáhá, neboť poukazuje na jeho nedostatky a pokazuje na jevy, které nejsou jen materiální. To samozřejmě vědci uznávají, ale pokud je hypotéza nepotvrditelná a nelze ji falsifikovat mimo hmotu, jako právě postulát Inteligentního Designéra, nepatří do kategorie vědy.⁷⁹

Myšlenku o neredukovatelně složitém systému se také snažil podpořit představitel teorie ID Michael Behe. Behe zakládá svou argumentaci o působení Inteligentního Činitele na základě vědeckých poznatků. Konkrétně se jedná o zkoumání života na molekulární úrovni – zkoumání buňky.⁸⁰ Ukázalo se, že v buňce se nachází neuvěřitelně složité a podle Beheho nezjednodušitelné systémy. Díky čemuž se nám odhaluje účelné uspořádání organismů. Z čehož plyne podle Beheho závěr, že život byl účelně uspořádán Inteligentní Bytostí.⁸¹

Behe je přesvědčen, že neredukovatelně komplexní systémy není možné vysvětlovat prostřednictvím neodarwinistických schémat. Právě z toho důvodu navrhuje, že jádrem vysvětlení vzniku složitých systémů je zásah Inteligentního Činitele. Je evidentní, že mechanismus, který představuje přírodní výběr je těžko zpochybnitelný. Nicméně otázkou dle zastánců teorie ID zůstává, zda přírodní výběr a náhodné mutace jsou postačující při vysvětlení vzniku života.⁸²

3.3 Inteligentní Design ve vědě

Podle Beheho je důvodem, proč tato myšlenka nebyla přijata širší veřejností, především tou vědeckou, loajalita vědců vůči své instituci. Z tohoto důvodu Behe podotýká, že se nejedná o žádný objektivní argument, ale o prostý vědecký šovinismus. Druhý důvod, proč věda odmítá působení Inteligentního Činitele, má svůj základ v dějinách. Od doby, kdy Darwin představil svou vývojovou teorii, se mezi sebou střetávají teologové a vědci, navíc k tomuto napětí přispěla i prvopočáteční reakce katolické

---

⁷⁸ ZRZAVÝ J., BURDA H., STORCH D., BEGALLOVÁ S., MIHULKA S., *Jak se dělá evoluce: Labyrintem evoluční biologie*, str. 26.

⁷⁹ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 71-72.

⁸⁰ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 247-248.

⁸¹ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 268.

⁸² PALEČEK E., *Doslov k českému překladu*, str. 321-322.

církve. Mnohé ze střetů se stávaly zdrojem publicity, a tím se dostávaly do povědomí širší veřejnosti. Takovým významným zdrojem publicity v Americe se stal spor mezi vědou a vírou, který ovlivnil John Scopes.⁸³ Behe upozorňuje, že pro nás je podstatné si uvědomit, že ani historické spory nejsou objektivním důvodem pro to, abychom nepřijali myšlenku Inteligentního Činitele. Na druhou stranu se objevují podstatné filosofické argumenty, které si zaslouhují naši pozornost. Tímto argumentem je již zmíněná demarkační linie NOMA. V tomto kontextu Behe právě zmiňuje neoficiální pravidlo Richarda Dickersona: „*Dívejme se, jak dalece a v jakém rozsahu můžeme vysvětlit chování fyzického a materiálního světa z hlediska čistě fyzických a materiálních příčin, aniž bychom se odvolávali na nadpřirozeno.*“⁸⁴ Jinými slovy věda se ve svém pozorování drží přirozených příčin, čímž musí být existence či neexistence nadpřirozena z vědeckého zkoumání vyloučena. Inteligentní Designér do vědy prostě nepatří. Což podle Dickersona znamená, že by věda ve svém postupu měla opustit od nadpřirozena jako vysvětlení přirozeného dění. Behe s tím souhlasí do té míry, že tvrdí, že i kdybychom opravdu za počátek bytí ustanovili Inteligentního Činitele, nemůžeme jím všechno vysvětlovat. Tímto způsobem bychom se nikdy k ničemu nedostali, přirozené příčiny mají být zkoumány prostřednictvím vědy, tak jako to bylo doposud.⁸⁵ Apriori vyloučit nadpřirozené Činitele z vědy ale odmítá.

Čtvrtý důvod, který nám Behe předkládá, vychází z filosofických úvah a říká nám, že vědci prostě nechtějí, aby přírodu ovládal Inteligentní Činitel. Tomu nasvědčuje i vědecká představa velkého třesku, která je principálně slučitelná s biblickým příběhem o stvoření. Existují určité skupiny vědců, které se domnívají, že teorie velkého třesku vypovídá ve prospěch nadpřirozena, nikoliv proti němu. Behe si všímá toho, že někteří zarytí odpůrci nadpřirozena ve vědě raději údaje získané z pozorování překroutí a přikráší, než aby museli přijmout, že existuje něco mocnějšího než hmota.⁸⁶

---

⁸³ Pan Scopes byl učitel biologie ve státě Tennessee, kde vyučoval tehdy zákonem zakázanou evoluci. Scopes u soudu sice prohrál, ale jeho odsouzení bylo následně z formálních důvodů zrušeno. Nicméně podstatné je, že publicita tohoto případu nastínila vztah mezi náboženstvím a vědou, který se stále více odcizoval (BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 251).

⁸⁴ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 253.

⁸⁵ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 249-254.

⁸⁶ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 258-261.

3.4 Konstruktér

I přes tyto podobnosti Behe podotýká, že teorie velkého třesku nesouvisí s náboženstvím, i když se zdá, že odpovídá židovsko-křesťanské představě o počátku světa. Velký třesk byl odvozen z empirického pozorování, neodvolává se na posvátné texty. Nápadnému souznění mezi velkým třeskem a náboženstvím si všímá i věda. A jelikož má věda strach z nadpřirozena v přírodovědném zkoumání, přichází na nové hypotézy, které působnost nadpřirozena zcela vylučují. Příkladem takové hypotézy je antropický princip, se kterým jsme se seznámili již u Dawkinse. Díky antropickému principu vědci vysvětlují ten fakt, že ve vesmíru existuje nekonečně mnoho světů s různými fyzikálními zákony. I přesto, že je teorie Inteligentního Designu podle Beheho pro většinu vědců nepřijatelnou hypotézou, existují mnohem více nepravděpodobné teorie. V tomto kontextu Behe zmiňuje vědce, který se mimo jiné podílel na odvození dvoušroubovicové struktury DNA, jehož teorie je však mnohem více nepravděpodobná než tak, kterou předkládá Behe. Tímto vědcem je Sir Francis H. C. Crick, podle kterého život na zemi vzniká poté, co ji oseli mimozemšťané zárodečnými buňkami. Hlavním důvodem, proč se Crick hlásí k takovému neobvyklému názoru, je, že považuje neřízený vznik života za nepřekonatelnou překážku. Ovšem Behe podotýká, že pro takové vysvětlení vzniku života prostřednictvím zásahu cizí civilizace nemáme podklady. I když vědci odmítají působnost Inteligentního Činitele, předkládá Crick jakožto představitel vědecké komunity mnohem nepravděpodobnější teorii, než je působnost Boha Konstruktéra.⁸⁷

Behe je přesvědčen, že neredukovatelně složitý systém je právě důkazem existence Inteligentního Činitele, i přesto že nelze tuto hypotézu falsifikovat. Ukazuje, že zdráhání vědy přijmout závěr o působení nadpřirozeného Činitele nemá žádný ospravedlnitelný základ. A proto vyvozuje, že dědičný hněv sporů mezi vědou a vírou nemá být základem pro vědecké soudy.⁸⁸

---

⁸⁷ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 261-265.

⁸⁸ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 267.

3.5 Argumenty kreacionismu vůči evolucionismu a jejich vyvrácení

První námitkou kreacionismu vůči evolucionismu je, že vznik nového druhu života nikdo neviděl, a proto bychom neměli vůbec mluvit o nějaké evoluci. Sice máme důkazy, že v laboratorním prostředí se podařilo vypěstovat z jedné populace dvě skupiny organismů. Avšak nesmíme zapomínat, že populace v laboratoři se chovají jinak než populace ve volné přírodě. Nicméně Marek Vácha ukazuje, že tento experiment můžeme sami provést na rostlině a přesvědčit se o opaku. Jelikož u živočichů vzniká nový druh pomalu, v porovnání s délkou života člověka, je u rostlin situace odlišná. Proto proti tomuto argumentu máme mnoho důkazů právě z rostlinné říše, jedním z nich je vznik nového druhu jeřába, který se uskutečnil v prostředí našeho Národního parku Poodyjí, čehož byl sám Vácha přítomen.⁸⁹

Druhou námitkou je, že evoluce je jen teorie a nikdy nemůže být dokázána. Vlastně nic v přírodních vědách nemůže být s absolutní platností dokázáno, neboť věda není dogma. Věda dokázala své teorie jen falsifikovat. Vácha, ale zdůrazňuje, že různé množství dat z různých odvětví evoluci potvrzují. Nemáme žádné důkazy o její nespolehlivosti.⁹⁰

Třetí námitka se odvolává na zákon termodynamiky. Tento zákon tvrdí, že neuspořádanost uzavřeného systému buď roste, nebo je stálá. Jako příklad nám poslouží tělo člověka, které tvoří uspořádanou strukturu prostřednictvím energie z potravy. Odebere-li tomuto uspořádanému tělu energii, začne se měnit v neuspořádaný systém. Kreacionisté tímto argumentují, že příroda nemůže sama spět k většímu pořádku a stále složitějším organismům. Až na to, že naše planeta není uzavřený systém, neboť přijímá sluneční energii.⁹¹

Jako poslední argument zmíním chybějící mezičlánky.⁹² Příkladem může být chybějící důkaz, který by spojoval *Australopithecus* s hominidy. Můžeme buď říci, že věda zatím tento důkaz nenašla, nebo že žádný takový důkaz neexistuje. Tak či onak tento argument nemá nic společného s nedostatečným vysvětlením evoluce. To, že nám chybí mezičlánky, dokazuje pouze to, že chybí mezičlánky. Nemáme žádný důkaz o tom, že

---

⁸⁹ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 35-40.

⁹⁰ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, 40-42.

⁹¹ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 42-43.

⁹² VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 46.

by chybějící mezičlánky mohly kreacionismu přinést nějakou výhodu v dokazování Božího stvoření. Samozřejmě, že do této kritiky také patří již výše rozpracovaný argument o komplexních strukturách, které nemohly vzniknout náhodou prostřednictvím přirozeného výběru.

Behe si uvědomuje, že teorie Inteligentního Činitele se možná někomu zdá podivná, ale všechny velké objevy světa byly v určitém okamžiku podivné. Právě překvapivost je to, co velká odhalení lidstva spojuje.⁹³ Ačkoliv i když podle Inteligentního Designu není evoluční teorie všeobsahující, je to jediná přijatelná úvaha, kterou aktuálně máme. Z tohoto důvodu je evoluční teorie v plném rozsahu přijímána stranou evolučních teistů, kteří stojí někde ve prostřed mezi neodarwinismem a Inteligentním Designem.

---

⁹³ BEHE M., *Darwinova černá skříňka*, str. 268.

4 Stvoření ze strany věřících evolucionistů

Bible vypovídá o vztahu mezi člověkem a Bohem. Vztah k Bohu můžeme charakterizovat jako vztah Já – Ty, ke kterému se můžeme v jakémkoliv případě obrátit. Bible není chápána jako bezprostřední slovo Boží, stává se Božím slovem prostřednictvím člověka. Nejedná se tedy jen o texty, kde se zjevuje Bůh s nějakým příkazem, ale jedná se o lidské svědectví o Bohu, v jazyce podobenství a obrazů. Podle Hanse Künga by interpretace Bible neměla vypracovávat přírodovědecké důkazy, ale to, co je důležité pro víru a náš lidský život. Nesmíme jazyk vědy a myto-poetický jazyk víry směšovat, ale musíme uvažovat subtilněji, než bylo doposud obvyklé.⁹⁴

4.1 Genesis

Knih Genesis obsahuje hned dvě zprávy o stvoření života. První zpráva o stvoření pochází z pramene, který nazýváme kněžský kodex. Byla sepsána po babylonském vyhnanství okolo roku 500 př. n. l. I přesto, že byl starozákonní příběh ovlivněn babylonskými mýty, má svá odlišná specifika. Svět nevzniká se zápasu bohů, ale z Božího jednání. Zobrazuje Boha, který je povznesen nad světem a tvoří pouhým slovem. Člověk není božím služebníkem, ale je vytvořen k obrazu Božímu. Stává se správcem na zemi, je vrcholem veškerého stvoření a za ostatní stvoření nese zodpovědnost. Stvoření je završením určitého řádu, uspořádanosti a ochraňuje nás před chaosem ve vesmíru. To znamená, že Bůh netvořil z ničeho, ale tvořil řád z chaosu. Bůh jako jeden a celistvý stojí na počátku všeho, stojí i nad počátkem chaosu, který až následně uspořádal do podoby, jak jej známe dnes.⁹⁵

Druhá zpráva o stvoření v knize Genesis je starší, pochází z roku 900 př. n. l. Tento neznámý autor je označován jako jahvista, neboť stále užívá tetragram Boha JHVH. I zde dochází k uspořádání toho, co doposud nemá tvar. V této části se jahvista soustřeďuje na první stvořený pár, na Adama a Evu. Toto líčení symbolizuje, co Adam a Eva jsou, jsou obrazem Božím. Žena jako vrchol stvoření je svou podstatou stejná jako muž. Stvoření z ničeho tedy neobsahuje ani první zpráva, ani druhá zpráva o stvoření.⁹⁶

---

⁹⁴ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 118-120.

⁹⁵ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 116-117.

⁹⁶ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 117-118.

Co nám tedy Genesis říká? Za prvé, že autorem vesmíru je Bůh. Za druhé, že vesmír je stvořen jako dobrý a za třetí že, smyslem člověka je být obrazem Božím. Svět je místem, které stvořil Bůh, stvořil jej pro člověka, a má mu sloužit. Námětem textu tedy není ani polemika mezi kreacionisty a evolucionisty, ani problém Boží existence.⁹⁷

Nahlédneme-li do knihy, zjistíme, že text má určitou strukturu. První tři dny jsou vytvářeny prostory a zbylé tři dny jsou prostory zaplňovány životem. První den dojde k oddělení světla od tmy, v druhý den budou odděleny vody nad klenbou a vody pod klenbou. Třetí den je oddělena souš a moře a zároveň jsou stvořeny rostliny. Čtvrtý den vzniká Slunce a Měsíc. Pátý den je země osidlována ptactvem a vody osidlují ryby. Šestý den přichází živočichové a s nimi i člověk, nejprve je stvořen Adam a jako vrchol stvoření Eva.⁹⁸

4.1.1 Počátek světa

Můžeme říci, že počátkem⁹⁹ biblického vyprávění je slovo, tímto slovem Bůh tvořil, co řekne, to se stane. To, že Bůh odděluje od sebe moře a souš a jiné elementy, znamená, že se pro nás svět stává poznatelným, vzniká řád z chaosu. Genesis ukazuje, že v biblickém stvoření je mír, harmonie, žádné prolévání krve. V první kapitole najdeme verš, který obsahuje, jak Bůh vytváří Slunce a Měsíc. To, že mají nebeská tělesa svůj vlastní den je podle Váchy zapříčiněno polyteistickými systémy okolních národů. Uvedla jsem, že tato část vzniká v Babylónii, kde je v této době právě uctíváno Slunce a Měsíc jako božstvo. Slunce, hvězdy i měsíc jsou stvořeny Bohem, nedostávají ani jméno, hovoří se o nich jako o světle. Navíc je Bůh stvořil až čtvrtý den. Což je jádrem mnoha nejasností, neboť od prvního dne stvoření nastává den i noc, to znamená, že Slunce nebylo od prvního dne zdrojem světla. Tato degradace obou světél má svůj účel, kterým měla být pravděpodobně reakce na babylonský polyteistický naturalismus. Díky zachovalým spisům můžeme posoudit, že gramotnost lidí v této etapě nebyla na nízké úrovni,

---

⁹⁷ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 188.

⁹⁸ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 170.

⁹⁹ Po otázce počátku prahli již starověcí Řekové na počátku 6. stol. př. n. l. Iónští filosofové se snažili nalézt prapůvodní princip, z něhož by vznikl svět. Nejstaršími představiteli byli Miléťané. Podle Thalety je počátkem všeho voda, Země svou spodní hladinou pluje na vodě. Důkazem toho je pak zemětřesení, kdy vlny narážejí do spodní části Země. Podle Anaximandra je počátkem božský apeiron, který je překládán jako bezmezno. Jednotlivé jsoucí věci pak vznikají tak, že se vydělují z apeironu protiklady. Podle Anaxiména je počátkem zase vzduch, který se zhušťuje a zředňuje, tak vznikají jednotlivé věci.

což vede k závěru, že kdyby autor chtěl napsat historický sled událostí, neusadil by Slunce a Měsíce do čtvrtého dne.¹⁰⁰

4.1.2 Počátek života

Nyní již víme, že třetí den vznikají rostliny, pátý den je země zaplňována ptactvem a vody osidlují ryby. Šestý den představuje vrchol všeho stvoření, kdy spolu s živočichy vzniká člověk. Při stvoření ryb a ptáků, také i u živočichů Bůh řekne: „*Hemžete se vody živočišnou havětí*“ a následně se objevuje pomoc: „*I stvořil Bůh velké netvory a rozmanité druhy všelijakých hbitých živočichů, jimiž se zahemžili vody*“.¹⁰¹ V prvním kroku Bůh nejprve přikáže a v druhém kroku tvoří. Bůh svému stvoření pomáhá a doplňuje jeho aktivity, než aby si tvory jednoduše učinil sám. Nejprve vyzve vodu, následně také zemi, ale ani voda ani země neplní Boží přikázání, neodpovídají. Bůh si uvědomuje, že je nemožné dosáhnout jednoty, kterou žádal na počátku. Z tohoto důvodu vyžaduje, aby země vytvořila aspoň to, čeho je schopná. Jednou z možných interpretací této pasáže je nepoddajnost chaosu. Proto je nedokonalost součástí hmoty, obtíže člověka, jeho bolest a utrpení není v jeho srdci, ale v srdci samotného bytí.¹⁰²

4.2 Katolická církev a evolucionismus

Rok poté, co vyšlo Darwinovo dílo *O vzniku druhů přírodním výběrem*, se katolická církev oficiálně postavila proti evolucionismu. K vystupňování situace, mezi církví a stále narůstajícími příznivci vývojové teorie, došlo v roce 1871, kdy vyšlo Darwinovo dílo *O původu člověka*. V následujících desetiletích dochází k potlačování a zastrahování přívrženců evoluce. Za Papeže Pia X. byli nuceni autoři neteologických textů svá díla dokonce stahovat. Za neuposlechnutí byli buď odstaveni, nebo umlčeni.¹⁰³ Rozvíjející se evolucionismus byl chápán jako útok na náboženský systém, který chtěl zbořit doposud vypracované teologické pravdy. Až po akumulaci poznatků, které jasně prokazují její omyl, se konstatuje, že určitý jev byl špatně interpretován.¹⁰⁴ Téměř sto let po vydání Darwinova díla *O vzniku druhů přírodním výběrem* se vyslovuje papež Pius XII. ke členům Papežské akademie věd o nejistotě evolucionismu. V proslovu tvrdí, že pů-

---

¹⁰⁰ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 180-182.

¹⁰¹ Gn 1, 21.

¹⁰² VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 173, 175-182.

¹⁰³ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 95.

¹⁰⁴ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 90-92.

vod člověka ze zvířecích předků nebyl nikdy prokázán, a tudíž se musí vyčkat na další výzkumy. Nicméně výstup papeže Pia XII. znamenal zrušení distance k tomuto tématu.¹⁰⁵ Samozřejmě tak jako každá oblast se vyvíjí i teologie. V dnešních dobách se církev nedistancuje od otázek evoluce, dokonce katolické školy mají ve svých osnovách zařazenou darwinistickou nauku. K významnému kroku přispěl papež Jan Pavel II, který se v Poselství Pontifikální akademii věd vyjádřil příznivě o evoluční nauce. Podle papeže je evoluční teorie více než pouhá hypotéza, přiznává, že člověk patří do stejné vývojové linie jako živočichové. Nicméně teologie se zabývá duchovním světem, nikoliv hmotným, proto základním kamenem křesťanské víry je duše, kterou stvořil Bůh. Na konci 20. století byla nakonec uznána katolickou církví evoluce jako fakt. Na druhou stranu papežův přístup vedl k zachování duality těla a duše, kdy věda se zabývá tělem a teologie duší. Důsledkem duality se rozšiřuje propast mezi přírodními vědami a mezi teologií a filosofií.¹⁰⁶

4.3 Komplementární model

Hans Küng tvrdí, že nepřijímá za oprávněný ani vztah konfliktu, do nějž spadá i fundamentalistický výklad Bible, ani vztah integrace, jehož zastáncem je Pierre Teilhard de Chardin. Alternativou má být vztah komplementárně kriticky-konstruktivní interakce. V tomto vztahu má jak věda, tak víra svou specifickou oblast bádání a nejsou v něm povoleny nelegitimní přechody nebo předem daná dogmata. Jinými slovy to znamená, že se společnými silami prostřednictvím obou disciplín snaží uchopovat skutečnost jako celek. Nicméně nadpřirozeno nemá být zkoumáno přirozenými prostředky, stejně tak přirozený svět nemá být vysvětlován na základě nadpřirozeného činitele. Zde se opět dostává do našeho horizontu Dickersonovo pravidlo, podle kterého věda zkoumá materiální svět prostřednictvím přirozených příčin. Boha nelze empiricky analyzovat.¹⁰⁷ Druhým představitelem tohoto stanoviska je Marek Vácha, který je jak představitelem vědy, tak představitelem víry. Ovšem Vácha je přesvědčen, že není podstatné, jestli budeme následovat evolucionismus nebo teologii, protože obě teorie popisují stejnou událost, ale jiným způsobem a jiným jazykem. Evoluční představa světa si neprotirečí s katolicismem a neměla by ani sloužit jako její hlavní téma.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 95-96.

¹⁰⁶ JAROŠ F., *Doslov: boží blud a vědecká pravda ateismu*, str. 432-434.

¹⁰⁷ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 52, 60-61.

¹⁰⁸ VÁCHA M., *Návrat ke Stromu života: evoluce a křesťanství*, str. 162, 164.

4.4 Pierre Teilhard de Chardin

O Pierru Teilhardovi jsem si již krátce zmínila, jedná se o představitele postoje integrace. Teilhard byl jezuitský vědec, který se zabýval geologií a paleontologií. Jako vědec uznává evoluci, a jako věřící uznává také Boha.¹⁰⁹ Bůh je podle Teilharda jak původem, tak i cílem veškerého stvoření, je účastníkem evoluce, kterou provádí. Teilhard nevidí protiklad mezi zjevením Krista a evolucí, ani mezi hmotou a vědomím. Teilhard jako počátek postuloval božský bod Alfa, ze kterého vše vzniká. Tento božský bod obsahuje jak zárodky hmoty, tak zárodky vědomí. To znamená, že vědomí se vyvíjí již s prvotní hmotou. Kosmogeneze se začíná uskutečňovat od geosféry elementárních částic přes biosféru rostlinné a živočišné říše až po noosféru lidského ducha, sféru myšlení.¹¹⁰

Do geosféry elementárních částic patří atom, který je počátkem všeho jsoucího. Atomy se následně spojují do molekul, z nichž vzniká buňka. Pojem biosféra v tomto kontextu není označení pro povrchovou vrstvu zemské kůle, ale přímo vrstvu organické substance, která obaluje Zemi. Podstatné je, že biosféra obsahuje vysoký stupeň vazeb, už tato část hmoty v sobě nese síť příbuzností a hlubokých přitažlivostí, které vedou ke stále zvyšující komplexitě kosmogeneze. Z tohoto jednoho shluku vznikají četná větvení, která jsou zachycená v práci zoologů a botaniků v podobě stromu života.¹¹¹

Teilhard upozorňuje, že vývoj člověka byl dosud zkoumán jen na základě morfologie, ale na objasnění myslícího člověka je zapotřebí psychologie, pro tento duševní vývoj je používán termín psychogeneze. Psychogeneze, která byla obsažena již v prvotní hmotě, nás dovedla až k člověku. V následující etapě je vystřídána vývojem ducha, noosférou. Do psychogeneze patří jak geogeneze, tak biogeneze (např. instinkt živočichů). Následuje tzv. proces polidštění, který je možný především díky zvyšující se komplexitě mozku. Polidštění je označení pro obrat od instinktů a vede k myšlení, zároveň je to spiritualizace živočicha v lidskou civilizaci, jedná se o reflexi.¹¹² Reflexe je pak počátkem noosféry.¹¹³

---

¹⁰⁹ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 100.

¹¹⁰ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 100.

¹¹¹ TEILHARD DE CHARDIN P., *Misto člověka v přírodě*, str. 21-23, 30-31.

Strom života zachycuje organismy od jednobuněčných po mnohobuněčné a stále více se větví.

¹¹² Reflexe označuje schopnost vědomí obracet se samo k sobě jako k samostatnému předmětu. Nejde o poznání samo, ale o poznávání sama sebe. Reflexe je zdrojem abstrakce, zdrojem logiky, matematiky a

Člověk má však schopnost stýkat se s druhými a navzájem se mísit, a to právě díky lidské psychice, která vedla ke zrodu společenských institucí. Nyní nastupuje proces srůstu, lidské pospolitosti, která míří k jednomu cíli. Evoluce vedla k vzestupu vědomí, který je důsledkem sjednocení. To znamená, že jedinec nemůže jako individuum jít ve svém vývoji dál jinak než se všemi ostatními.¹¹⁴ Člověk je však bytostí, která se stále vyvíjí, jeho cílem je christogeneze. Christogeneze nakonec vede k plnosti v bodě Omega. V bodě Omega se završuje individuální i kolektivní vývoj a působení člověka. V tomto bodě konverguje jak dovršení světa, tak dovršení Boha.¹¹⁵ Teilhard k tomuto závěru došel prostřednictvím evoluční teorie, jestliže je totiž evoluce vzestupem k vědomí, musí v budoucnu vrcholit v nějakém svrchovaném vědomí, kterým je právě bod Omega.¹¹⁶

Teilhard nám říká, že vývoj má smysl, začíná bodem Alfa a končí bodem Omega, není řízen žádnou náhodnou mutací. Bod Omega, ve kterém vše vrcholí, je stejně tak jako křesťanský Bůh osobní povahy. Inspirací této osobní povahy byla Teilhardovi podstata křesťanského náboženství, sama láska, která není vlastní jen člověku, ale celému světu. A jelikož je láska hybnou silou vesmíru, musí být bod Omega osobní povahy. Sjednocení všech vědomí v bodě Omega je totožné jak s koncem světa, tak s druhým příchodem Krista.¹¹⁷

Především Hans Küng je proti syntéze vědy a náboženství, a to z důvodů, které jsou již výše uvedeny. Za prvé bylo řečeno, že obě disciplíny hledají odpověď na odlišné otázky. Za druhé jazyk přírody a jazyk Bible jsou psány odlišnými způsoby. Za třetí Bible není učební žádné vědní disciplíny. Za čtvrté, což je nejpodstatnějším argumentem, nelze převádět empirický svět na svět duchovní, což platí i obráceně, tedy že Boha nelze redukovat na empirický svět. Buď zbožšťujeme vědu, nebo zvědečtíme Boha.

---

umění. I zvíře má vědění, ale nemá vědění samo o sobě (TEILHARD DE CHARDIN P., *Vesmír a lidstvo*, str. 140-141).

¹¹³ TEILHARD DE CHARDIN P., *Vesmír a lidstvo*, str. 144, 148, 152-154.

¹¹⁴ TEILHARD DE CHARDIN P., *Vesmír a lidstvo*, str. 202-204.

¹¹⁵ KÜNG H., *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*, str. 100-101.

¹¹⁶ TEILHARD DE CHARDIN P., *Vesmír a lidstvo*, str. 215, 217-219.

¹¹⁷ PAVLAS P., *Teilhard, Monod a Dawkins aneb Není evolucionismus jako evolucionismus*, Teologické texty, 2010/4 [online]. Dostupné z <<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2010-4/Teilhard-Monod-a-Dawkins-aneb-Neni-evolucionismus-jako-evolucionismus.html>> [cit. 14.03.21].

Písmo hledá podle Váchy a Künga odpověď na otázku: Jak správně žít. I když je v první kapitole proces evoluce naznačen, neboť stvoření neproběhlo ze sekundy na sekundu, neznamená to podle těchto autorů, že text řeší rychlost vzniku života nebo stáří světa či vesmíru. Důležité je, že Bůh mluví skrze Písmo ke čtenáři. Nesmíme zapomínat, že doba sepsání poznatků, neodpovídá poznatkům z naší doby. Cílem autora při sepsání prvních kapitol Genesis bylo zasvětit text Bohu.¹¹⁸

---

¹¹⁸ VÁCHA M., *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*, str. 163-164.

Závěr

V této práci jsem představila, jak na mýtus o stvoření světa reagují tři odlišné názorové skupiny. První skupinou jsou ateističtí evolucionisté, kteří jsou v této práci reprezentováni Richardem Dawkinsem. Podle Dawkinse náš svět vznikl působením antropického principu. V důsledku velkého třesku dochází ke štěpení atomu, z čehož vznikají první jednoduché molekuly a chemické vazby, které daly původ minerálním látkám. Tyto minerální látky jsou zdrojem veškerého života, protože díky nim vzniká gen. Dawkins svou vývojovou teorii zakládá právě na replikaci genu, který postupem času na sebe začal brát podobu schránky, a tak vzniká předek člověka. Poté, co vzniká první gen, se rozběhne proces evoluce, který je řízen mechanismem přírodního výběru. Vrátime-li se zpět do historie za předkem člověka, zastavíme se v Africe, která měla být právě kolébkou života. Za tohoto první předka je považován Australopithecus. Čili z této teorii plyne, že člověk nebyl stvořen Bohem, ale vyvinul se původně z molekuly DNA. Což je jeden z momentů, které vedly Dawkinse k závěru, že náboženství je bludem.

Dawkins nejenže náboženství kritizuje, ale vytváří souhrnné argumenty, které podle něho svědčí ve prospěch neexistence nadpřirozeného činitele. Tento autor nesouhlasí s tím, že náboženství stojí mimo oblast vědy. Existence Boha je hypotéza jako každá jiná, a z tohoto důvodu je třeba ji vědecky zkoumat. A kde začít lépe než v minulosti u důkazů Boží existence. V tomto kontextu Dawkins zmiňuje několik důkazů, které se snaží vyvrátit nebo poukázat na jejich absurditu. Avšak myslím si, že v práci bylo dosti kriticky poukázáno na Dawkinsovu nepoctivou argumentaci, která v některých případech vedla k dezinterpretaci, a to u Tomáše Akvinského a Anselma z Canterbury. Je dobré se zamyslet, zda nám věda vůbec může něco říci v případě nemateriálního a neempirického činitele. Ačkoliv já se domnívám, že nikoliv Dawkins přesto z materialistického postoje vychází a tvrdí, že Bohem nelze vysvětlovat komplexní struktury, protože by to znamenalo, že by musel být mnohem složitější než dosavadní nejkompexnější entity ve vesmíru. Což je ovšem argument, který nemusí být platný v rovině transcendentální, do které spadá hypotéza Boha. Celá tato kritika náboženských systémů je vedena v duchu polemiky s kreacionisty a i s představiteli teorie Intelligentního Designu. Dawkins se zaměřuje na neredukovatelně složité systémy, které dosud nebyly nalezeny a na mezery ve vědeckém bádání, které jsou podle něho konec konců jen dočasné. Dawkins se mimo jiné zabývá i otázkou po původu náboženství,

keré podle něj vzniká v důsledku psychologického stavu důvěřivého dítěte. Přičemž celý Dawkinsův postoj ale ve své podstatě také představuje specifický typ náboženství, jehož Bohem je přírodní výběr. Dawkins dokázal vyvrátit Boha, ale svého materialisticky pojatého Boha, který nemá nic společného s biblickou zvěstí.

Druhou skupinou, kterou se v práci zabývám, je postoj kreacionismu. Ortodoxní kreacionismus spoléhá na doslovnou pravdivost Bible. Tedy neuznávají žádné myšlenky vývoje člověka. Podle tohoto názoru byl člověk stvořen Bohem, jakožto obraz Boží v šesti dnech. Tato teorie však naráží na mnoho problémů především s vědeckými experimenty a hypotézami, čímž se stává neudržitelnou. Následně se formuluje odnož umírněného kreacionismu označovaná jako teorie Inteligentního Designu. Tento postoj je ve Spojených státech oblíbený, jelikož je lépe udržitelný než ortodoxní kreacionismus. Teorie Inteligentního Designu odmítá čistě evolucionistický popis světa a předkládá argumenty, které se zaměřují na zpochybnění některých momentů darwinistického výkladu. Jeden z nejhlavnějších argumentů se zaměřuje na neredukovatelně složité organismy, čili na představu komplexnosti živých organismů, které nemohly vzniknout náhodným mechanismem přírodního výběru.

Ve své práci jsem si za reprezentanta teorie Inteligentního Designu zvolila Micheala Beheho, který se také snaží podpořit myšlenku neredukovatelně složitého systému. Na molekulární úrovni se měla právě odhalit účelnost a uspořádanost buňky, což je podle Beheho jasným důkazem, že život nemohl vzniknout slepým mechanismem. Důvodem proč tato myšlenka nebyla přijata širší veřejností je podle něj prostý šovinismus vědce nebo vyhrocené spory v minulosti. V tomto kontextu Behe zmiňuje pravidlo Richarda Dickersona, podle kterého se věda ve svých hypotézách musí držet pouze přirozených příčin, a proto musí být existence Boha z vědecké debaty vyloučena. Behe evoluci uznává, ale není dle něj všeobsahující, proto na počátek postuluje Inteligentního Činitele. I když je možná pro někoho tento závěr šokující, nesmíme podle Beheho zapomínat, že všechny velké objevy lidstva byly v prvopočáteční chvíli šokující. Navíc existují ještě mnohem absurdnější vysvětlení, a to dokonce od výborných vědců. Na podporu této teze představuje Behe hypotézu Sira Cricka, podle kterého život na zemi vzniká poté, co ji oseli mimozemšťané zárodečnými buňkami.

Třetí a poslední skupinou jsou věřící evolucionisté, jejichž představitelé jsou v této práci teologové Marek Vácha a Hans Küng. Tito autoři nám prezentují obsah mytického vyprávění o stvoření světa, jehož tvůrcem je Bůh. Oba autoři jsou představitelé komplementárního modelu, podle kterého jak kniha Genesis, tak věda popisují stejnou událost vzniku a vývoje života, ovšem každá disciplína hovoří jiným jazykem. To znamená, že uznávají jak postoj vědy, tak postoj víry. Kniha Genesis nebyla psána za účelem historického popisu událostí, nejedná se o žádnou učebnici. Máme před sebou velmi staré texty a musíme počítat, že se během let modifikovaly do určité podoby, proto je iracionální číst biblické vyprávění doslova. Genesis nám nechce vyprávět, jak přesně byl stvořen svět, její námět je zcela jiný. Cílem textu je ukázat nám, jak správně žít, ukázat, že svět byl stvořen, člověk v něm má úlohu a jeho stvoření má smysl, přičemž Bůh shledává, že to, co stvořil, bylo dobré. Genesis není textem biologie ani genetiky, autor chtěl text zasvětit Bohu. Ovšem Vácha i Küng jsou proti tomu, abychom myto-poetický jazyk Bible slučovali s jazykem vědy, v důsledku tohoto slučování pak totiž vzniká i mnoho nedorozumění, jako je například pojetí materialistického Boha Richarda Dawkinse.

Přelomovým autorem na závěr této práce je pak Pierre Teilhard de Chardin. Teilhard předvedl syntézu hmotného světa s duchovním světem. Podle Teilharda je původem stvoření bod Alfa, ze kterého vzniká geosféra a biosféra, hmota již při své formulaci obsahuje vědomí, které se spolu s ní vyvíjí. Vývoj stále pokračuje k vyšší komplexnosti, až vzniká noosféra, sféra lidského myšlení, která je charakteristická svojí reflexí. Cílem veškerého bytí je christogeneze, která se uplatňuje v bodě Omega. Ten můžeme charakterizovat jako pól přitažlivosti, jedná se o nejvyšší vědomí, které nese prvky Božího působení ve vesmíru. Bod Omega, ve kterém vše vrcholí, je stejně tak jako křesťanský Bůh osobní povahy. Tento důvod má pramen v podstatě křesťanství, jelikož láska není vlastní člověku, ale celému světu. A jelikož je láska hybnou silou vesmíru, musí být bod Omega osobní povahy.

Já osobně nevidím žádný konflikt mezi vědou a vírou v otázce mýtu o stvoření světa. Vácha s Küngem jsou sice proti, abychom jazyk vědy slučovali s jazykem víry, jelikož redukuje pojetí Boha nebo pojetí přírody. Ovšem tady vzniká správná otázka, co je Bůh. Křesťanství se sice vymezuje proti Teilhardovi s tím, že zredukoval pojem Boha. Ale stejnou redukci při vymezování této entity použili i křesťanští teologové. My

nevíme jaký Bůh je, nebo jaký není, ani jak působí, přesto Vácha s Künigem označují Teihardovu metodologii jako nebiblickou, aniž by sami věděli, jak Bůh působí.

Tématem mojí práce nebylo zjistit, co je biblické a co nikoliv, ale zda je biblické vyprávění slučitelné s vědeckými poznatky o světě. To, že označím hypotézu za vědeckou, neznamena, že je správná, což platí i naopak. Z mého úhlu pohledu je mytické vyprávění o stvoření světa pozoruhodnou analogií vědeckého popisu. Netvrdím, že v biblickém vyprávění je tato analogie úmyslná, pouze chci upozornit na nápadné souznění mezi vědeckými poznatky a knihou Genesis. I když Bible nebyla sepsána za tímto účelem, neznamena to, podle mého názoru, že neobsahuje analogie s vědeckými teoriemi, a domnívám se, že je zajímavé na některé překvapivé shody poukázat. A jak upozorňoval i Vácha proces evoluce v Genesis naznačen je, neboť Bůh tvořil postupně, ne v jeden den. Vácha také upozorňuje, že Bible nebyla sepsána za účelem přesného popisu vzniku světa, ale jedná se o symbolické vyjádření. Proto je z mého hlediska tento proces v knize Genesis vylíčen jen v šesti dnech. Domnívám se, že se jedná o symbolické číslo, které ve skutečnosti můžeme chápat jako obraz vývoje probíhajícího neurčitě dlouho. Jak již bylo řečeno, záměrem autora nebylo představit vědecký popis událostí, který mu navíc byl zcela neznámý.

Víme, že první biblický den tvořil Bůh svět z chaosu. Dawkins nám říká, že naše planeta je příznivá pro život prostřednictvím antropického principu. Vesmír vzniká v momentě velkého třesku a život na Zemi je po svém vzniku řízen principem přírodního výběru. Na souznění velkého třesku s prvním biblickým dnem upozorňoval již Behe, avšak věda na rozdíl od víry se k formulování teorie velkého třesku dostala skrz fyzikální výpočty. Čili mým předpokladem je, že stvoření světa z chaosu je stejný fenomén jako velký třesk, i když se věda k tomuto závěru propracovala jiným způsobem a popisuje ho jiným jazykem.

První tři dny jsou vytvářeny prostory, to samé nám říká i věda, postupně vznikají důležité prvky pro náš život. Ani zde není vidět rozpor mezi vědeckým a mytickým vyprávěním. Dawkins tvrdí, že minerální roztok zapříčinil vznik molekul podobných DNA, díky kterým vzniká život. Druhý biblický den jsou oddělovány vody nad klenbou a vody pod klenbou, tento druhý den podle mého názoru tvoří značnou paralelu k minerálnímu roztoku, ze kterého vzniká život. Díky tomuto minerálnímu roztoku

vznikají první jednoduché organismy, mezi nimiž jsou i rostliny, které Bůh tvoří třetí den. Zbylé tři dny jsou pak v mytickém vyprávění prostory zaplňovány. Já bych tento proces přeložila do jazyka vědy následovně: zbylé tři dny se organismy vyvíjí a spolu s nimi i prapředek člověka. Člověk je stvořen až šestý den, ale vývojovou linii můžeme sledovat až k prvnímu dni. Adam je stvořen z prachu zemské půdy, i tato symbolika je podle mě také paralelou k vědeckým poznatkům, znamená, že země obsahuje stejné prvky jako člověk. Ovšem domnívám se, že tento šestý den stále není vývojová linie člověka dokončena. Víme, že po utržení jablka získali Adam s Evou schopnost poznání dobrého a zlého, v této události tak symbolicky spatřuji vznik rozumného člověka.

Myslím, že jsem dostatečně poukázala na analogie, které obsahuje biblické vyprávění s vědeckými poznatky. Samozřejmě v knize Genesis je psáno, že Bůh stvořil svět, nikoliv že se svět vyvinul. Ovšem nemůžeme očekávat, že takto staré spisy budou v souladu s terminologií, která je pro nás stará něco málo přes sto padesát let. Netvrdím, že Genesis byla psána za účelem vědeckého popisu událostí, ale že je zajímavé si povšimnout paralel a symbolických momentů, které oba obrazy světa sdílejí.

Seznam zdrojů

A) Knižní zdroje:

BEHE, Michael J. *Darwinova černá skříňka*. Praha: Návrat domů, 2001. ISBN 80-7255-008-X.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2019. ISBN 978-80-7545-083-8.

BLECHA, Ivan. *Filosofická čítanka*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2000. ISBN 80-7182-112-8.

DAWKINS, Richard. *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1698-0.

DAWKINS, Richard. *Příběh předka: pouť k úsvitu života*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1611-9.

DAWKINS, Richard. *Slepý hodinář: zážrak očima evoluční biologie*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-445-X.

DAWKINS, Richard. *Sobecký gen*. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0730-8.

HANUŠ, Jiří a Jan VYBÍRAL, (eds.) *Dawkins pod mikroskopem: diskuse nad knihou Richarda Dawkinse Boží blud*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. ISBN 978-80-7325-212-0.

HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. *Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích*. Praha: Kalich, 2004. ISBN 80-7017-721-7.

JAROŠ Filip., *Doslov: boží blud a vědecká pravda ateismu*. In: DAWKINS, Richard. *Boží blud: přináší náboženství útěchu, nebo bolest?*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1698-0.

KÜNG, Hans. *Na počátku všech věcí: přírodní vědy a náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-141-8.

POKORNÝ, Petr a Jan Amos DUS. *Novozákonní apokryfy*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-406-6.

PALEČEK, Emil. *Doslov k českému překladu*. In: BEHE, Michael J. *Darwinova černá skříňka*. Praha: Návrat domů, 2001. ISBN 80-7255-008-X.

TEILHARD DE CHARDIN, Pierre. *Místo člověka v přírodě: výbor studií*. Praha: Svoboda, 1967.

TEILHARD DE CHARDIN, Pierre. *Vesmír a lidstvo*. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-043-5.

VÁCHA, Marek Orko. *Návrat ke Stromu života: [evoluce a křesťanství]*. Brno: Cesta, 2005. ISBN 80-7295-080-0.

VÁCHA, Marek Orko. *Věda, víra, Darwinova teorie a stvoření podle knihy Genesis*. Brno: Cesta, 2014. ISBN 978-80-7295-184-0.

ZRZAVÝ, Jan, Hynek BURDA, David STORCH, Sabine BEGALL a Stanislav MIHULKA. *Jak se dělá evoluce: labyrintem evoluční biologie*. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-7363-763-7.

B) Elektronické zdroje:

ČERNÝ D., *Iluze Boha? Jen primitivní materialismus*. Teologické texty, 2009/3 [online]. Dostupné z <<https://www.teologicketexty.cz/...tml>> [cit. 12.02.21].

AKRMAN P., *Tvořil Bůh během miliard let?* Kreacionismus cz, 25. 02. 2021, [online]. Dostupné z <<https://kreacionismus.cz/tvoril-buh-behem-miliard-let/>> [cit. 14.03.21].

KABRT P., *Bylo všechno stvořeno, nebo se to vyvinulo?* Kreacionismus cz, 16.04. 2017, [online]. Dostupné z <<https://kreacionismus.cz/bylo-to-stvoreno-nebo-se-to-vyvinulo/>> [cit. 14.03.21].

PAVLAS P., *Teilhard, Monod a Dawkins aneb Není evolucionismus jako evolucionismus*, Teologické texty, 2010/4 [online]. Dostupné z <<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2010-4/Teilhard-Monod-a-Dawkins-aneb-Neni-evolucionismus-jako-evolucionismus.html>> [cit. 14.03.21].

Resumé

I have presented in this content how three different opinion groups react to the myth of the creation of the world. The first group is the atheistic evolutionists, who are in this work represented by Richard Dawkins. According to Richard Dawkins, evolution can't be compatible with the biblical story of creation. This conclusion consists of two premises. The first premise is the hypothesis about gene replication. Life wasn't created, but it evolved. Therefore, the religion has no place in our world. The second premise is Dawkins' belief that God doesn't exist. Dawkins' main argument is the belief that using God can't explain the complex structures. God would have to be much more complicated than the most complicated entities in the universe up to now. However, this argument was refuted because Dawkins is based on a materialist attitude. This attitude doesn't have to be valid in the transcendental plane.

The second group, which I deal with in my work is the attitude of moderate creationism. In my work, I chose Michael Behe as the representative of the old Earth. He tries to support the idea of an irreducibly complex system. At the molecular level, should have reveal the efficiency and order of the cell. According to Behe, this is the clear evidence that life couldn't have arisen from a blind mechanism. This idea wasn't accepted by the general public due to the chauvinism of the scientist or because of the heated disputes in the past. In this context, Behe mentions Richard Dickerson's rule. This rule says that science must adhere in these hypotheses only to natural causes. Therefore, the existence of God must be from the scientific debate removed. On the one hand, Behe accepts this evolution, but on the other hand, according to him, it doesn't include all things. For this reason, he determines the intelligent factor at the beginning.

The last group are believing evolutionists. The Representatives of this group are theologians Marek Vácha and Hans Küng. These representatives present to us the content of the mythical narrative of the creation of the world. Here is God like a creator. Both authors are representatives of the complementary model. According to him, both the book of Genesis and science describe the same event of the origin and evolution of life. However, each discipline speaks a different language. The ground-breaking author at the end of this work is Pierre Teilhard de Chardin. He presented the synthesis of the

material world with the spiritual world. According to Teilhard, the origin of creation is the Alpha Point, from which the geosphere and biosphere arise. The evolution still continues towards higher complexity. Finally, it creates the noosphere, that is sphere of human thought. The main goal of all being is christogenesis. The christogenesis applies in the Omega point.